

Geografska analiza atrakcijske osnove turizma Švedske

Nikolić, Dora

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:667179>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-03**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

DORA NIKOLIĆ

GEOGRAFSKA ANALIZA ATRAKCIJSKE OSNOVE TURIZMA ŠVEDSKE

Završni rad

Pula, 2021.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

DORA NIKOLIĆ

GEOGRAFSKA ANALIZA ATRAKCIJSKE OSNOVE TURIZMA ŠVEDSKE

Završni rad

JMBAG: 0303083048, redovni student

Studijski smjer: Kultura i turizam

Predmet: Turistička geografija svijeta

Mentor: izv. prof. dr. sc. Nikola Vojnović

Pula, rujan 2021.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ I PRIRODNA ATRAKCIJSKA OSNOVA	2
2.1. Geografski položaj	2
2.2. Reljef.....	3
2.3. Klima.....	5
2.4. Hidrogeografska obilježja	6
2.4.1. Vode na kopnu.....	6
2.4.2. More.....	8
2.5. Biogeografska obilježja.....	9
2.5.1. Flora.....	9
2.5.2. Fauna	10
2.6. Zaštićena prirodna baština.....	11
2.6.1. Nacionalni park Abisko	11
2.6.2. Nacionalni park Sarek	12
2.6.3. Nacionalni park Gotska Sandön	13
2.6.4. Nacionalni park Store Mosse.....	15
2.6.5. Laponija.....	16
3. PREGLED ANTROPOGENE ATRAKCIJSKE OSNOVE PREMA TURISTIČKIM REGIJAMA	17
3.1. Jezerska regija	17
3.1.1 Stockholm.....	18
3.1.2. Göteborg	26
3.1.3. Uppsala	30
3.1.4. Falun	34
3.1.5. Örebro	36
3.2. Jug	37
3.2.1. Malmö.....	37
3.2.2. Lund.....	39
3.2.3. Helsingborg	40

3.2.4. Otoci Öland i Gotland.....	43
3.3. Sjever.....	47
3.3.1. Luleå	47
3.3.2. Jukkasjärvi.....	48
4. STATISTIČKI POKAZATELJI TURIZMA.....	50
5. ZAKLJUČAK.....	53
LITERATURA	54
POPIS PRILOGA	56
SAŽETAK	59
SUMMARY	60

1. UVOD

Kraljevina Švedska je država smještena na skandinavskom poluotoku u Sjevernoj Europi. Stockholm je stalni glavni grad od 1523. Švedska zauzima veći dio Skandinavskog poluotoka koji dijeli s Norveškom. Ima ukupno 10,4 milijuna stanovnika i nisku gustoću naseljenosti od 25 stanovnika po kvadratnom kilometru. 87% Šveđana živi u urbanim područjima, koja pokrivaju 1,5% cijele kopnene površine, a najveća koncentracija je u središnjoj i južnoj polovici zemlje. U regiji Sjeverne Europe, Švedska je površinom najveća, najmnogoljudnija i najrazvijenija zemlja. Ima 1000 godina dugu povijest kao suverena država, ali se njezin teritorij često mijenjao do 1809. Također je poznata po provođenju politike neutralnosti pa je u Prvom i Drugom Svjetskom ratu bila pošteđena razaranja. Danas je to ustavna monarhija s uspostavljenom parlamentarnom demokracijom koja datira iz 1917. Švedsko društvo je etnički i vjerski vrlo homogeno, iako je novija imigracija stvorila određenu društvenu raznolikost. (Curić i dr, 2013., Visit Sweden, 2021.)

Cilj ovog završnog rada je upoznati se s prirodnim i antropogenim atrakcijama Švedske, a korištena metodologija u pisanju seminara je induktivna i deduktivna metoda te metoda analize i deskripcije dosadašnjih istraživanja te znanstvene i stručne literature.

Završni rad se sastoji od pet dijelova. U prvom se uvodi u samu temu rada, dok se u drugom dijelu pobliže objašnjava prirodna atrakcijska osnova Švedske. Treći dio je posvećen antropogenoj atrakcijskoj osnovi koja je podijeljena prema regijama Švedske. Četvrti dio se bavi statističkim pokazateljima turizma u Švedskoj, a u posljednjem dijelu se navode krajnji zaključci.

2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ I PRIRODNA ATRAKCIJSKA OSNOVA

U ovom poglavlju bit će predstavljen geografski položaj Švedske te će biti istaknute najvažnije prirodne atraktivnosti države.

2.1. Geografski položaj

S 450.295 km² Švedska je peta najveća zemlja u Europi i, osim Grenlanda, najveća zemlja u regiji Sjeverne Europe. Švedska je površinom najveća, najmnogoljudnija i najrazvijenija država u regiji Sjeverne Europe te zauzima sjevernoistočni dio Skandinavskog poluotoka. Također ima središnji položaj u Sjevernoj Europi, što joj dodatno daje na važnosti. (Curić i dr., 2013.) Na sjeveru i zapadu ima najdužu kopnenu granicu s Norveškom, dok na sjeveroistoku graniči s Finskom. Na jugu je od Danske dijeli zaljev Öresund koji ove dvije države spaja mostom. Isključivo morsku granicu ima s Estonijom, Latvijom, Litvom, Rusijom i Njemačkom. (Norman i dr., 2021.)

Švedska se tradicionalno dijeli na tri regije: sjeverni dio središta zemlje je Norrland, planinska i šumska regija, sjever i zapad obuhvaća istočne pristranke Skandinavskoga gorja (2/3 teritorija) koji se postupno spuštaju prema Baltičkomu moru; u središnjoj Švedskoj nalazi se Svealand, koja ima nizine na istoku i gorje na zapadu, tamo se također nalazi vrlo bitna jezerska zavala; na jugu se nalazi Götaland, visoravan Småland i na južnom kraju nizina Skåne. Na krajnjem sjeveru regija Laponija preklapa Norrland i sjevernu Finsku. (Norman i dr., 2021., Bonafice i dr., 2020., Hrvatska enciklopedija, 2021.) Osim tradicionalne podjele regija, postoji i turistička podjela regija koja se prema Curić i dr. (2013.) dijeli na: Jezersku regiju, Sjever i Jug.

Slika 1. Prikaz Švedske na karti (Izvor: Encyclopædia Britannica, Inc., 1998.)

2.2. Reljef

Švedska je građena uglavnom od stijena pretkambrijske starosti (gnajs, granit, dijabaz, kristalični škriljevci), koje na jugu i jugoistoku pokrivaju donjopaleozojske, a na krajnjem jugu trijasko-jurske naslage. Najveći dio Švedske istočno od Skandinavskoga gorja leži na Baltičkom štitu. Istočni i južni dio Švedske spustio se zbog intenzivnih tektonskih pokreta u mlađem tercijaru i u pleistocenu, a središnji se izdignuo. Sadašnji reljef nastao je ledenjačkom erozijom i akumulacijom, pa stoga najviši dijelovi Skandinavskoga gorja u Švedskoj (točnije vrh Kebnekaise, 2106 m) imaju reljef sličan kao na Alpama, najniži dijelovi su zatrpani golemim količinama morenskoga materijala, s mnogobrojnim jezerima. (Hrvatska enciklopedija, 2021.; Vojnović, 2017.)

Norrland je najveća i najrjeđe naseljena regija, pokrivajući otprilike tri petine zemlje. Regija ima raznoliku površinu brežuljaka i planina, velikih jezera i riječnih dolina. Na zapadu Norrlanda leže planine Kölen (Kjølen) kroz koje prolazi granica koja razgraničava Švedsku i Norvešku. Ovaj raspon karakteriziraju brojni ledenjaci, od kojih je najjužniji na planini Helags (Helagsfjället), u blizini norveške granice. Na krajnjem sjevernom rubu regije, sjeverno od Arktičkog kruga, nalaze se najviši švedski vrhovi: planina Kebne (Kebnekaise), koja ima nadmorsku visinu od 2106 m, i planina Sarek (Sarektjåkkå), koja se uzdiže na 2089 m, u nacionalnom parku Sarek. Unutrašnjost južne Švedske, Småland, šumovita je visoravan s nadmorskom visinom od 378 metara. Područje siromašnih i kamenih tla, Småland se uzgajao kroz vjekove s određenim poteškoćama, o čemu svjedoče ogromne gomile kamena očišćene od kopna. U novije vrijeme područje karakterizira procvat malih tvornica. U Švedskoj postoji i nizina Skåne, koja je fiziografski sličnija Danskoj nego ostatku Švedske. Ovo je najstarije naseljeno i najgušće naseljeno poljoprivredno područje u Švedskoj. (Norman i dr., 2021.; Krom i Schattner, 2017.)

Kebnekaise se sastoji od dva vrha. Južni vrh bio je 2117 metara nadmorske visine, a trenutno se mjeri na 2106 metara nadmorske visine te je najviša planina u Švedskoj. Radi zatopljenja, led se topi te vrh gubi visinu. Nalazi se na oko 85 km od grada Kiruna (najsjevernije smještenog grada u državi) u okrugu Norrbotten. Također je 150 km sjeverno od Arktičkog kruga. Penjači koji se penju na planinu Kebnekaise moraju biti izuzetno oprezni jer ledenjaci predstavljaju dodatni rizik, ali je ona svejedno najatraktivnija turistička vrijednost reljefa Švedske. U ljetnim mjesecima planina je poznata po svojim rutama za planinarenje, osim toga je i destinacije gdje su razvijeni alpinistički sportovi. Turistički je atraktivna i planina Åreskutan (1420 m) gdje se nalazi najpoznatije i najveće skijalište Åre. (Krom i Schattner, 2017.; Norman i dr., 2021.)

Švedska je obala obično stjenovita, mjestimice pješčana sa stotinama malih, niskih otoka (također nazvanim skjären) s brojnim uskim i plitkim zaljevima. Prizemljeni ledenjačkim ledom u istom smjeru, imaju zajednički zaobljeni oblik. Ova vrsta obale, poznata kao skärgård, nalazi se i na istoku i na zapadu, posebno oko Stockholma i Göteborga. Na južnoj obali Baltika veliki, ravni otoci Öland i Gotland izdvajaju slojeve pješčenjaka i vapnenca. Botnijska obalna nizina se proteže od Norrlanda do Svealanda. Većinu prilično ravne površine istočnog Svealanda i sjevernog Gotlanda ledenjaci su pritisnuli ispod razine mora, ostavljajući krajolik usitnjenih podloga, plodnih

glinovitih ravnica, brojnih jezera i pješčanih grebena. (Krom i Schattner, 2017.; Norman i dr., 2021.)

2.3. Klima

Iako se za Švedsku vrlo često misli kako je ona 'hladna' zemlja, zbog tople Golfske struje, klima u Švedskoj je puno blaža nego što ljudi očekuju. Proljeće traje od ožujka/travnja do svibnja, ljeto od lipnja do kolovoza, jesen od rujna do listopada/studenog i zima od studenog/prosinca do ožujka/veljače. Prema Köppenovoj klasifikacija klima, Švedska pripada Df i Cf tipu, točnije Df ili vlažnoj borealnoj klimi (sjever države) i Cf ili vlažnoj umjereno toploj klimi (jug i središnji dio države). (Šegota i Filipčić, 2003.)

U zemlji koja je raznolika poput Švedske, godišnja doba se mogu prilično razlikovati, ovisno o regiji. Na Jugu, gdje se nalaze gradovi poput Göteborga i Malmöa, zime su kraće i blaže, dok se dnevne ljetne temperature obično kreću od 15° do 25° C. Zrak je ovdje relativno vlažan, te daje utisak da su topli dani topliji nego što zapravo jesu, a hladni dani hladniji. Međutim, čak i u zimskim mjesecima, snijeg je rijedak u blizini južne obale. U sredini Švedske ili u Jezerskoj regiji, koja je obično nekoliko stupnjeva hladnija od Juga, prosječne temperature u siječnju su nešto malo ispod nule, a snježne padaline su češće, posebno na sjeverozapadu koje je posebna turistička atrakcija jer se tamo nalazi niz popularnih skijališta. Ljetna prosječna temperatura je 20° C, koje je također pogodno jer u proljetnim i ljetnim mjesecima ima znatan broj turista pogotovo na području najvećih gradova.. Iako ovdje živi relativno malo ljudi, Sjeverna regija ima klimu koju mnogi ljudi lažno povezuju sa cijelom Švedskom. Zime su duge, hladne i suhe, s temperaturama ispod nule koje traju nekoliko mjeseci. Tamo također ima i puno više oborina, posebno snijega. Ljeta mogu biti kratka, ali temperature su često 15 stupnjeva, s povremenim vrhuncima i do 30 stupnjeva. Otprilike od kraja svibnja do sredine srpnja sunčeva svjetlost traje dugo, skoro pa 20 h, noći tijekom tog razdoblja imaju samo nekoliko sati polumraka. S druge strane, sredinom prosinca Stockholm doživljava samo oko 5,5 sati dnevnog svjetla; u sjevernim područjima kao Laponija, postoji gotovo 20 sati potpune tame ublažene sa samo 4 sata sumraka. Sa jugozapada atlantski vjetrovi niskog tlaka pušu u zraku i čine vrijeme blagim, ali promjenjivim. Druga vrsta utjecaja dolazi od kontinentalnih visokih pritisaka na istoku. Oni stvaraju sunčano vrijeme, koje je ljeti vruće, a zimi hladno. Interakcija između atlantskog i kontinentalnog utjecaja uzrokuje povremene promjene u klimi. Kasno ljeto i jesen su najkišnija godišnja doba, ali oborine padaju tijekom cijele

godine. Godišnje padaline u prosjeku iznose oko 600 mm. (McClatchey, 2017.; Šegota i Filipčić, 2003.; Vojnović, 2017.)

2.4. Hidrogeografska obilježja

Hidrogeografska obilježja predstavljaju vode na kopu i mora. “Voda je temeljni turistički resurs u skupini prirodnih atrakcija, a u brojnim destinacijama najvažniji element ponude” (Vojnović, 2017, str. 46). Švedska ima vrlo atraktivnu hidrogeografsku ponudu, od mnogih jezera i rijeka u unutrašnjosti pa do Baltičkog mora na istoku i jugoistoku.

2.4.1. Vode na kopnu

Glavne rijeke u Švedskoj potječu iz Skandinavskog gorja, te uglavnom teku prema jugoistoku te se ulijevaju u Botnički zaljev ili Baltičko more. Ipak najduža rijeka u Švedskoj je rijeka Göta. Göta Älv (rijeka Göta) najveća je rijeka u Švedskoj. Ukupna dužina od izvora do mora iznosi 731000 m. Također ima najveće slivno područje u Skandinaviji. Sliv započinje od malog potoka na sjeveru Švedske, prolazi Norvešku i prerasta u rijeku prije nego što stigne do najvećeg švedskog jezera Vänern. Rijeka je dio uglavnom unutarnjeg plovnog puta, kanala Göta, koji se proteže u širini od Švedske do Baltičkog mora južno od Stockholma. Ušća Göte karakteriziraju nizinska područja s dubokim naslagama gline, na nekim mjestima i preko 100 metara, koja prekrivaju trenje tla i stijena. Često su slojevi mulja i pijeska u slojevima gline. U gradu Kungälv rijeka je podijeljena na dva dijela oko otoka Hisingen. Sjeverni dio naziva se Nordre älv s dvije trećine riječnog toka, a južni dio prolazi kroz Göteborg, tj. ušće Göta Älv. Broj stanovnika u slivu nizvodno od jezera Vänern iznosi oko milijun, a Göta Älv je primarni izvor pitke vode za oko 700000 ljudi. Gline su uglavnom ledenjačke i postledeničke naslage. U sjevernom dijelu doline rijeka se usjekla duboko u slojeve tla i stvorila strme i visoke padine plaža. U južnom dijelu doline strme su podvodne padine i poplavna područja. Također se na rijeci Göti nalaze Trollhättan slapovi koji su najjači i najviši slapovi u tom dijelu Švedske. Rijeka Dalälven ili Dal druga je najduža rijeka u Švedskoj, duga 520000 m. Sjeverni dio rijeke se razdvaja i tvori dvije rijeke, i to Österdalälven i Västerdalälven koji imaju značajan hidroenergetski potencijal. Protječe središnjim dijelovima zemlje od sjevera Dalarne (zapadna pokrajina koja se graniči s Norveškom) do Baltičkog mora. Norrström je rijeka duga 300000 m koja povezuje jezero Mälaren s Baltičkim morem i prolazi kroz središnji Stockholm. Na svom putu ima dva otoka, i to Strömsborg i

Helgeandsholmen. Općenito je trenutni protok od zapada prema istoku, jer je razina vode u jezeru Mälaren često veća od one u Baltičkom moru. Voda nije lako plovna za normalan promet i postala je plovni put koji kajakaši koriste za vježbanje. Popularni je ribolovni izvor, s raznim vrstama riba poput morske pastrve i lososa. Ljungan je rijeka od 350000 m koja započinje na norveškoj granici i prelazi kroz županije Jämtland i Västernorrland. Kao i kod ostalih nacionalnih rijeka, i ovdje je mjesto hidroelektrana. Rijeke Muonio i Torne tvore granicu s Finskom dugu 230000 m te su zaštićene i na njima radi toga nema hidroelektrana. (Sampson, A., 2015.; Gunnarsson i Löfroth, 2014.)

Od oko 96 000 švedskih jezera, niz je poznatih, a među njima je deset najpoznatijih koji su nabrojani u nastavku. (Sampson, A., 2015.)

Vänern (koje je ujedno i najveće jezero u Europskoj uniji) mjeri se kao treće po veličini u Europi, iza dva veća u Rusiji. Prostire se pokrajinama Västergötland, Dalsland i Värmland na jugozapadu Švedske. Stručnjaci navode da je jezero nastalo prije otprilike 10 000 godina. 2009. godine na dnu ovog jezera pronađen je vikinški brod. Prosječna dubina jezera je 27 metara. Jezero Vänern širi se na površini od 5.655 km² i ima maksimalnu dubinu od 106 metara i na kraju se odvodi u Göta älv (dio plovnog puta kanala Göta koji dolazi do mora u Göteborgu, odnosno do mora Kattegat). Jezero okružuje i neke švedske otoke, kao što su Brommö, Djurö, Fågelö, Hammarö, Kållandsö i Lurö. Ovo jezero je ujedno i najveće jezero u zemlji po količini vode. (Sampson, A., 2015.; Gunnarsson i Löfroth, 2014)

Vättern je drugo po veličini jezero i rangirano je kao šesto po veličini u Europi. Stručnjaci su otkrili da je jezero nastalo prije otprilike 10 000 godina i da je bilo manji zaljev baltičkog ledenog jezera. Smješteno je u južnoj središnjoj Švedskoj u Götalandu, dugo je jezero i naziva se prstom. Njegova površina mjeri se na 1.912 km², a prosječna dubina je 41 metar s maksimalnom dubinom od 128 metara. Sliv ovog jezera također je postao izvor zaposlenja u poljoprivredi, rudarstvu, prerađivačkoj, šumarskoj i papirnoj industriji. Ovo jezero se ulijeva u Motala ström (riječni sustav), teče kroz regulirani kanal i na kraju dolazi do Baltičkog mora. Budući da je kvaliteta vode dobro regulirana i visoke kakvoće, (ističe se po izvrsnoj prozirnoj vodi) ona je izvor komunalne vode. Komunalna voda primljena iz ovog jezera prerađuje se u manjoj mjeri i navodi se da svatko može piti izravno iz jezera zbog njegove visoke kvalitete. Obala jezera ima vrlo razvijen cikloturizam. Vätternrundan je godišnja biciklistička utrka koja se odvija oko obala jezera,

pokriva 300 km i zabilježeno je da sudjeluje oko 20 000 biciklista. Jezero Vättern okružuje jedan otok, poznat kao Visingsö. Na granici jezera nalaze se razni gradovi. (Sampson, A., 2015.; Gunnarsson i Löfroth, 2014.)

Mälaren je treće po veličini jezero u Švedskoj s površinom od 1.140 km². Prosječna dubina je 13 metara, a najdublja 64 metra. Zaljev Riddarfjärden u Stockholmu je najistočniji zaljev jezera. Jezero Mälaren smješteno je u središnjoj Švedskoj. Jezero se slijeva u kanal Södertälje, Hammarbyslussen, Karl Johanslussen i Norrström, a koje na kraju dolazi do Baltičkog mora. (Sampson, A., 2015.; Gunnarsson i Löfroth, 2014.)

Jezero Hornavan je osmo najveće jezero u Švedskoj ali je zato najdublje švedsko jezero koje mjeri 228 metara. Ovo jezero se nalazi u sjevernoj regiji Švedske, u okrugu Norrbotten. Ovo najdublje jezero ima 400 otočića. Koristi se za vodenu energiju i prepoznat je izvor pitke vode. (Sampson, A., 2015.; Gunnarsson i Löfroth, 2014.)

Ostala jezera po veličini idu: Hjälmarén 477 km², Storsjön 456 km², Torneträsk 330 km², Siljan 292 km², Hornavan 262 km², Akkajaure 260 km² i Uddjaure 249 km². (Sampson, A., 2015.)

2.4.2. More

Baltičko more proteže se prema sjeveru od geografske širine južne Danske gotovo do arktičkog kruga i odvaja Skandinavski poluotok od ostatka kontinentalnog dijela Europa. Baltičko more od velikog je interesa za znanstvenike, dok za povjesničare predstavlja gospodarsku jezgru Hanze, velike srednjovjekovne trgovačke skupine sjevernoeuropskih luka. Baltičko more pokriva oko 149 000 četvornih kilometara. Sliv koji se odvodi rijekama koje dovode slatku vodu na Baltik otprilike je četiri puta veći od samog mora. Zapadni Baltik proteže se na sjever kroz otočnu Dansku i uključuje Kattegat, tjesnac koji dijeli poluotočnu Dansku (Jutland ili Jylland) od jugozapadne Švedske. Veliki otoci Öland i Gotland leže na zapadnom Baltiku, dok se Alandski otoci, sjevernije, izdižu između Švedske i Finske i označavaju ulaz u krak Baltika poznat kao Botnijski (Botnički) zaljev. (Couper i Mutton, 2019.; Sampson, A., 2015.)

Baltičko more je skupljeni ostatak regije prekrivene vodom koja se pojavila kad se otapajući skandinavski ledeni pokrov povlačio prema Arktiku na kraju glacijacija pleistocenske epohe. Prije otprilike 14 000 godina led je prekrivao cijelu sjevernu Europu sve do juga današnje

njemačko-poljske obale. Mnoga nizinska područja koja okružuju more polako se oporavljaju otkako je uklonjena velika težina ledenjaka; međutim, u mjestima kao što je Stockholm, porast razine mora malo je premašio brzinu podizanja kopna. Uski kanal Oresund između Danske i Švedske ograničava brodove na gaz do 12 stopa dok veća plovila uplovljavaju u švedski Göteborg, koji je najveća naftna luka na Baltiku. Najveće dubine na Baltiku leže na jugoistočnoj obali Švedske između Nyköpinga i otoka Gotland, gdje je u Landsort Deepu dosegnuta dubina od 459 metara, a također i u Botnijskom zaljevu u Alandskom moru između Švedske i Alandskih otoka. Najveća slanost zabilježena je u zapadnom Baltiku, gdje je oko 10 promila na površini i oko 15 promila na dnu. Niska slanost i plitke obalne vode uzrokuju nakupljanje leda na čelu Botnijskog zaljeva. Moguća je plovidba između Stockholma i Turku i Helsinkija u Finskoj, osim u najtežim zimama. Obala Švedske općenito je stjenovita. Na jugoistoku Švedske uski, izduženi otoci Öland i Gotland sastoje se od prastarog vapnenca, dijelom prekrivenog pješčanim nanosima. (Couper i Mutton, 2019.; Sampson, A., 2015.; Gunnarsson i Löfroth, 2014.)

2.5. Biogeografska obilježja

“Biogeografija proučava i istražuje raspored biljaka i životinja u geografskom prostoru” (Vojnović, 2017., str. 74) te upravo o tome će se pisati u ovom poglavlju. O flori i fauni u Švedskoj odnosnom o biljakama i životinjama. Prema glavnim biomima na zemlji, svojim južnim i središnjim dijelom Švedska pripada biomu šuma umjerenog pojasa koji se razvija u uvjetima klimatskih tipova umjerenog tople kišne klime (Cf, Cw) i borealne klime (Df, Dw). Sjeverni dio Švedska pripada biomu tajga. Prema zoografskog podjeli, Švedska pripada Paleoarktičkoj regiji. (Vojnović, 2017.)

2.5.1. Flora

Većim dijelom Švedske dominiraju šume jele, bora i breze. Južna Švedska ima više mješovitih šuma, a na krajnjem jugu česte su listopadne šume poput bukve, hrasta, lipe, jasena, brijesta i javora. Šume su bogate bobicama, brusnicama i borovnicama te gljivama. U visokim planinama četinarsko drveće ustupa mjesto planinskim brezama, koje se protežu do drvoreda na nadmorskoj visini od 480 do 880 metara od 1600 do 2900 stopa. Zahvaljujući krečnjačkoj podlozi i blagoj klimi, Gotland i Öland imaju posebnu floru koja uključuje mnoge orhideje. Skåne i pojas uz zapadnu obalu pripadaju zoni gdje je bukva dominantna vrsta drveća. Šumsko bilje u ovoj zoni

obično vegetira i cvjeta u proljeće, jer je bukova krošnja vrlo gusta i malo svjetlosti dopire do tla kad se pojave listovi. Na jugu zemlje ima i močvara, od kojih je najpoznatiji primjer Nacionalni park Store Mosse. Preko polovice zemljišta u Švedskoj pokriveno je šumama. Od svih zemalja u Europi, Švedska ima drugo najveće područje zemljišta pretvoreno u šume (nakon Rusije). Tipovi drveća širokolisnih vrsta uključuju hrast, brezu, jasiku i bukvu. Otprilike polovica šuma u Švedskoj u privatnom je vlasništvu obitelji. Druga polovica podijeljena je između privatnih šumarskih poduzeća i države s ostalim javnim vlasnicima. Šumska industrija u Švedskoj je od velike važnosti. Ima značajan utjecaj na sektor zapošljavanja i nacionalni ekonomski prihod od izvoza proizvoda povezanih s drvetom. Švedska je također lider u industriji prerade drveta. (Swedish Biodiversity Data Infrastructure, 2021.; International Union for Conservation of Nature, 2019.)

2.5.2. Fauna

Švedska ima i vrlo raznolik životinjski život. Kao što je prije navedeno, pripada Paleoarktičkoj regiji. Diljem zemlje je velik broj losa, srna, lisica i zečeva. Medvjedi i ris i dalje nastanjuju sjeverne šume, dok se vukovi vraćaju, nakon što su u 20. stoljeću gotovo potpuno izumrli. Los je velika nagrada za lovce, ali predstavlja i prometnu opasnost. Lov i ribolov usko su regulirani, a mnoge su životinje u potpunosti zaštićene. Također postoje i velika stada udomaćenih sobova u vlasništvu Samija (Laponcana). U Švedskoj je zabilježeno 535 vrsta ptica, ali manje od polovice je redovito. Mnoge od njih su ptice selice. Zimskim ptičjim životom dominira nekoliko vrsta, ali ljetno donosi velik broj ptica selica iz južne Europe i Afrike, kao što su, na primjer, ždralovi i divlje guske. Švedska ima bogatu raznolikost života vodenih životinja, ali zagađenje okoliša učinilo je svoje. To se značajno odnosi na baltički pečat. Vrste riba uključuju bakalar i skuša dubokog, slanog Atlantika te losos i štuku koji se nalaze u Baltiku te u jezerima i rijekama. Atlantska haringa i njezin manji srodnik, baltička haringa, tradicionalna su glavna hrana. U Švedskoj postoje i europski jež, šest vrsta rovki i osamnaest šišmiša. Javljaju se i planinski zec, euroazijski dabar, crvena vjeverica kao i četrnaest vrsta manjih glodavaca. Od kopitara u zemlji se nalaze divlja svinja, jelen, los i srna, kao i poludomaći sobovi. U kopnene mesojede spadaju smeđi medvjed, euroazijski vuk, crvena lisica i, u planinama arktička lisica, kao i euroazijski ris, europski jazavac, euroazijska vidra, lasica, europski poletar. Obale naseljavaju tri vrste tuljana: lučki tuljan na jugu i zapadu, prstenasti tuljan u Botnijskom zaljevu i sivi tuljan. Na švedskom Crvenom popisu kritično ugroženih sisavaca nalazi se Bechsteinov šišmiš i arktička lisica, dok su među ugrožene

sisavce šišmiš barbastelle, serotinski šišmiš i vuk. Kao ranjive navedene su euroazijska vidra, vučica, lučki tuljan, lučka pliskavica i Nattererov šišmiš. Vodozemci pronađeni u Švedskoj uključuju jedanaest vrsta žaba krastača, dok gmazovi uključuju četiri vrste zmija i tri guštera. Svi su zaštićeni zakonom. Švedska ima oko 108 vrsta leptira i 60 vrsta vretenca i 40 vrsta drvenih buba. (Swedish Biodiversity Data Infrastructure, 2021.)

2.6. Zaštićena prirodna baština

Švedska je među glavnim zemljama koji teže očuvanju prirodnog okoliša. Švedska je također prva europska zemlja koja je osnovala nacionalni park (Nacionalni park Sarek osnovan je 1909. godine), čuvajući time dio posljednje europske divljine. Prvi Zakon o zaštiti prirode donesen je 1909. godine, a 1969. godine donesen je moderni zakon o zaštiti okoliša. Od tada su deseci tisuća četvornih kilometara izdvojeni kao nacionalni parkovi i rezervati prirode. Uprkos tome i dalje postoje ozbiljni ekološki problemi. Oko petine jezera u Švedskoj oštećeno je zakiseljavanjem, a isto prijeti i podzemnim vodama. Glavni uzrok su ispadi sumpora (tj. onečišćenje onim što je obično poznato kao kisela kiša); većina sumpora ispušta se u atmosferu od strane industrijskih postrojenja u obližnjim zemljama. Zagađenje u Baltičkom moru i obalnim vodama Kattegata i Skagerraka također se smatra ozbiljnim. Švedska ima 29 nacionalnih parkova koji su u vlasništvu države i kojima upravlja agencija za zaštitu okoliša, a u ovom radu će se izdvojiti oni najbitniji i turistički najatraktivniji kao što su NP Abisko, NP Sarek, NP Gotska Sandön i NP Store Mosse. Osim toga izdvjoti će se i vrlo bitna regija Laponija koja je na UNESCO-vom popisu Svjetske baštine. (Norman i dr. 2021., Higham i Vistad, 2011.)

2.6.1. Nacionalni park Abisko

Nacionalni park Abisko osnovan je 1909., iste godine kada su stvoreni prvi švedski zakoni o zaštiti okoliša. Osnovan je kako bi se područje sjeverne nordijske prirode sačuvalo u svom izvornom stanju i kao podsjetnik za znanstvena istraživanja i jedan je od razloga što je u blizini izgrađena Znanstveno-istraživačka stanica Abisko. Nacionalni park ima 7700 hektara i nalazi se južno od jezera Torneträsk u općini Kiruna u Sjevernoj regiji Švedske. Ovdje se može pronaći dolina Abiskodalen i lako dostupna planina Njullá, poznatu po bogatstvu cvijeća. Rijeka Abiskočjåkka teče dugom dolinom. Unutrašnji ledeni pokrivači tvorili su veliku alpsku dolinu smještenu u parku. Predatori poput medvjeda, vučjaka i risa prisutni su u Nacionalnom parku, no

teško ih je uočiti, ali tijekom zime mogu se pronaći njihovi tragovi. Zimi se također možete vidjeti losa. Lako im je pronaći hranu u Abisku jer snježni pokrivač ovdje nije toliko dubok. Sobovi se mogu naći na tom području veći dio godine. Iznad planine može se vidjeti zlatnog orla i orla bijelog repa. Močvarne ptice uspijevaju u močvarama, a ronoci s crvenim grlom u malim jezerima. Delta bogata pticama gdje se Abiskoječka ulijeva u Torneträsk, utočište je za ptice tijekom dijelova godine. U Abisku se također može vidjeti i sjeverno svjetlo bilo gdje između rujna i početka travnja koje privlači velik broj turista. (National Parks of Sweden, 2021.)

Slika 2. Sjeverna svjetla u Nacionalnom parku Abisko (Izvor: Öhlund, U.)

2.6.2. Nacionalni park Sarek

Sarek je nacionalni park s trinaest najviših švedskih planina i gotovo 100 ledenjaka. Nalazi se u Laponiji na sjeveru Švedske i to je prvi nacionalni park u Europi osnovan 1909. godine. To je visoko alpsko područje u kojem su kojemu žive ljudi Sami. Doline i padine planina okružuju zemlju za tri zajednice Sama koje se bave uzgojem sobova: Sirges, Jåhkågaska tjiellde i Tuorpon. Nacionalni park također je poznat po divljini, uključujući velikog losa i brojne grabežljivce. Ledenjaci su isklesali Sareka i učinili ga onim što je danas. Njihovim neprekidnim kretanjem nastaje kamena prašina koju zatim odnosi talina. Bez ledenjaka u Sareku, dobro poznata Råhpaäno Suorgudahka, delta rijeke Rapaättno, ne bi postojala. Ledeni pokrivač također je isklesao velike

doline, proširujući ih i zaokružujući. Njoatsosvágge u Sareku primjer je takve klasične doline u obliku slova U gdje je ledena ploča zaokružila konture. Razlog zašto je krajolik toliko upečatljiv je amfibolitna podloga koja se posebno dobro odupire eroziji. Na neplodnim planinama i stjenovitim podlogama na visokim uzvišenjima ne raste puno. Međutim, lišajevi, mahovine, patuljaste vrbe i mala količina trave i drugih biljaka dobro se slažu u visokim alpskim dijelovima planina Sarek. Unutar planinskih brezovih šuma leže livade s visokim planinčicama, vučjom korom, ždralovom biljkom i crvenim kampom. U Sareku se mogu ugledati medvjedi, vukovi, risovi ili neke od neobično velikih losova. U zelenim brezovim šumama mogu se naći vrbove vrpce, trbušnjake, plave vrpce, plave grla i izmrvljene muholovce. U malim jezerima plivaju čupave patke i druge male ptice, također ima mnogo ptica grabljivica poput zlatnih orlova, grubonogih zubaca i merlina. (National Parks of Sweden, 2021.)

Slika 3. Nacionalni park Sarek (izvor: Rosen P.)

2.6.3. Nacionalni park Gotska Sandön

Nacionalni park Gotska Sandön, najosamljeniji otok Baltičkog mora, spada po pokrajinu Gotland. Nacionalni park zauzima površinu od 4.500 hektara, od čega je 3.638 hektara zemlje. Izvorni nacionalni park Gotska Sandön formiran je 1909. godine, što ga čini jednim od prvih devet

nacionalnih parkova u Švedskoj, kao i u Europi. Tada je nacionalni park bio 368 hektara, a proširen je tako da obuhvaća čitav otok 1963. Godine 1988. nacionalni je park dodatno proširen 300 metara u more. Budući da je otok sastavljen od pijeska koji se kreće, vrlo je brdovit. Najviša dina, Höga Åsen, uzdiže se 42 metra iznad mora. Veliki dio otoka prekriva borova šuma različite starosti. Najstarija stabla su vjerojatno stara oko 500 godina. U koritima između dina, poznatih pod nazivom dune slacks, na nekoliko se mjesta nalaze listopadno drveće. Zona plaže sastoji se od pijeska i šljunka, a iza nje se krije takozvana “burg dina”. Tijekom ledenog doba cijeli je bazen Baltičkog mora bio pokriven ledom u dubini od nekoliko kilometara. Prošle su tisuće godina prije nego što se led potpuno otopio. Prije dvanaest tisuća godina, kada je rub leda bio na području sjeverno i istočno od Gotlanda, ispred ruba ledene ploče stvorila se moćna kraljeznica rastresitog sedimenta, koja se sastojala od morene, pijeska i šljunka. Težina leda stisnula je zemljinu koru i kad se led otopio, kora je iznikla i zemlja se digla. Ova zemlja raste i danas. Prije otprilike 6 000 godina najviši dijelovi Gotske Sandön uzdizali su se iznad površine vode. Od tada su valovi, vjetrovi i struje utjecali na izgled otoka. Fine čestice gline ispraznjene su u more, a ono što je ostalo prvenstveno je pijesak koji je stvarao obale pijeska duž obale. Manje čestice pijeska pokretao je vjetar, stvarajući pješčane dine koje su oblikovale otok; proces koji se još uvijek odvija. Otok se neprestano smanjuje na jugozapadu, a Bredsandsudde na sjeverozapadu mijenja izgled iz dana u dan. Iako se otočna vegetacija čini ograničenom, na Gotskoj Sandön postoji blizu 500 vrsta biljaka. Postoji više vrsta u vegetaciji plaža, gdje su najzastupljeniji marram, morska trava i pješčani šaš. Postoji i više od 20 listova listopadnih šuma, a one imaju široku raznolikost biljaka, uključujući zahtjevnije šumske biljke kao što su đurđevak itd. i orhideje poput leptirove orhideje. Prepoznatljiva životinja ovoga otoka je sivi tuljan. Sivi tuljani love ribu oko Gotske Sandön. Njihovo počivalište je Säludden na sjeveroistoku, gdje tuljani idu na stijene ako vjetar dolazi iz pravog smjera. (National Parks of Sweden, 2021.)

Slika 4. Sivi tuljani u NP Gotska Sandön (Izvor: Lepschi, M.)

2.6.4. Nacionalni park Store Mosse

Nacionalni park Store Mosse nalazi se u Smålandu i najprostranija je, uglavnom netaknuta uzdignuta močvara u Švedskoj, i nalazi na jugu zemlje. Postoje dva prirodna rezervata, Brokullen i Långö Mosse uz nacionalni park, što čini zaštićeno područje blizu 8 000 hektara. Dio temeljne stijene sastoji se od metabazita, koji je plodnija vrsta stijena od gnajsa i granita. Drži se iznad površine na određenim mjestima, uključujući Lillu Lövä. Ispod Björnekullakärret nalazi se sloj vapnenca, a vapno se podzemnim vodama širi, pružajući preduvjete koji tamo omogućuju život biljaka ovisnih o vapnu. Ogromna močvara proteže se na desecima tisuća hektara te močvarno zemljište ima veliko obilje vrsta. Na uzvišenom močvaru uspijevaju tri različite vrste zvijeri mesožderki, zajedno s više od 20 vrsta tresetne mahovine. Vrijesak, zečji rep, pamučna trava i zakrčljali borovi se također mogu tamo naći. Biljke koje rastu u Björnekullakärret obogaćenom vapnom uključuju parnasiju, pamučnu jelensku travu, močvarnu orhideju uskog lista, močvarnu helleborinu, mirisne orhideje, ljutiku i širokolisni močvarni pamuk. Puno je mrtvog drveta, a to znači da ima mnogo insekata. Ždralovi, labudovi kuruljači, euroazijske kovrče i drveni pijesci karakteristične su ptice zajedno s nešto neobičnijim vrstama poput šljuke i muhavice. Ovdje se dobro snalaze i tetrijebi. Postoje orlovi i bjelorepi orlovi koji se redovito se pojavljuju tijekom cijele godine. Tu i tamo može se naići na losa, srnu, lisicu i jazavca. Vidra se također nalazi na tom području. Tijekom ljeta leti oko 25 različitih vrsta vretenca. Obilje ribe ima u jezerima

Kävsjön i Kalvasjön, ali mali bazeni u močvari lišeni su ribe zbog kiselih voda. (National Parks of Sweden, 2021.)

Slika 5. Nacionalni park Store Mosse (Izvor: Hedberg, B.)

2.6.5. Laponija

Laponsko područje, smješteno u najsjevernijoj Švedskoj, je divljina visokih planina, močvara, jezera i dobro očuvanih riječnih sustava. Ovo područje se također nalazi na UNESCO-voj Listi svjetske baštine na koju je došao 1996. godine. Sadrži područja planine Sarek, jezera Badjelánnda. Tekući geološki, biološki i ekološki procesi stvorili su mnoga staništa koja čuvaju biološku raznolikost, uključujući mnoge vrste faune i flore tipične za sjevernu regiju. Povijesni i tekući geološki procesi mogu se vidjeti u ledenjačkim morenama i promjenjivim vodotocima. Regija Arktičkog kruga na sjeveru Švedske, Laponija, dom je naroda Samija. To je najveće područje na svijetu (i jedno od posljednjih) s načinom života koji se temelji na sezonskom kretanju stoke. Svakog ljeta Saami vode svoja ogromna stada sobova prema planinama kroz prirodni krajolik koji je do tada bio očuvan, ali sada ugrožen pojavom motornih vozila. Arheološki ostaci svjedoče o dolasku ranih stanovnika na područje Laponije prije 6000 - 7000 godina. (UNESCO, 2021.; Higham i Vistad, 2011.)

Slika 6. Laponija (Izvor: Ko Hon Chiu, V., 2015.)

3. PREGLED ANTROPOGENE ATRAKCIJSKE OSNOVE PREMA TURISTIČKIM REGIJAMA

Iako je Švedska poznata po svojoj prirodnoj atrakcijskoj osnovi, ona također ima vrlo razvijenu antropogenu atrakcijsku osnovu od kojih su najvažniji kulturno – povijesni spomenici i kulturne ustanove koji su većinom koncentrirani u gradskim središtima. Ovo poglavlje se posebno fokusira na odabrane gradove i njihove antropogene turističke atrakcije a podijeljeni su prema regijama točnije započinjemo s Jezerskom regijom, zatim će biti predstavljena regija Jug a zadnje ostaje najslabije antropogeno razvijena regija Sjever. (Curić i dr., 2017.)

3.1. Jezerska regija

Jezerska regija obuhvaća središnji dio Švedske i raspolaže najvećim brojem turističkih atrakcija. U Jezerskoj regiji se nalaze već spomenuta velika jezera i rijeke, koji su vrlo bitne turističke prirodne atrakcije, a na obalama tih jezera i rijeka smješten je velik broj švedskih gradova, i glavni grad Švedske, Stockholm. Ostali gradovi koji će se spomenuti su drugi najveći grad u Švedskoj Göteborg zatim Uppsala, Falun i Örebro. Jezerska regija je, kao što je već

spomenuto, turistički najatraktivnija i najrazvijenija regija u Švedskoj, a odabrane destinacije predstavljaju najposjećenije i najzanimljivije atrakcije u regiji.

3.1.1 Stockholm

Stockholm je glavni i najveći grad Švedske, također i najveći grad u regiji Sjeverne Europe. Stockholm se nalazi na spoju jezera Mälaren i Saltsjöna, rukava Baltičkog mora, nasuprot Finskom zaljevu. Grad je izgrađen na brojnim otocima, kao i kopnu Uppland i Södermanland. Zbog svog položaja Stockholm se smatra jednim od najljepših glavnih gradova na svijetu. Stockholm se prvi put spominje kao grad 1252. godine, a uglavnom ga je sagradio švedski vladar Birger Jarl. Brzo je rastao kao rezultat trgovinskog sporazuma sklopljenog s njemačkim gradom Lübeckom. Grad se službeno počeo smatrati glavnim gradom Švedske 1436. Nakon dugih godina sukoba između Danaca i Šveđana, Gustav I Vasa 1523. godine Stockholm je oslobodio danske vlasti. Stockholm se brzo razvijao sredinom 17. stoljeća kao Švedska postala velika sila. Tada su tamo smješteni središnji odjeli vlade, a grad je postao neovisna administrativna jedinica. U 18. stoljeću požari su uništili velike dijelove grada, a kamene zgrade izgrađene su kao zamjena za stare drvene kuće. Stockholm je do tada postao kulturno središte Švedske; mnoga njegova književna društva i znanstvene akademije potječu iz ovog doba. Novo razdoblje razvoja započelo je industrijalizacijom u 19. stoljeću, a uvođenje općinski organiziranog čišćenja (1859.) i sanitacije (1861.) pridonijelo je brzom povećanju stanovništva. U to se vrijeme odvijala obnova srednjovjekovne gradske jezgre, rekonstruirane su zgrade, uređivani su bulevari, avenije i parkovi, a izgrađene su i mnoge današnje gradske škole, muzeji, knjižnice i bolnice. (Bonafice i dr., 2020.; Hall, 2008.)

Izvorna jezgra grada je “grad između mostova” Gamla Stan (Stari grad), koji se sastoji od otoka Stads, Helgeands i Riddar. Zgrade na ovom području uglavnom su iz 16. i 17. stoljeća. Ova dobro očuvana gradska jezgra, s izvornom mrežom ulica i mnogim njezinim zgradama iz srednjeg vijeka, zakonski je zaštićena od promjena. Otok Stads sadrži Kraljevsku palaču; Storkyrkan, koja se naziva i katedrala ili crkva sv. Nikole, njemačku crkvu, Dom lordova, vladine urede, burzu i niz drugih značajnih zgrada. Otokom Riddar dominira crkva Riddarholm. Dom parlamenta i Narodna banka nalaze se na otoku Helgeands. Ovi su otoci stari mostovi i moderni nadvožnjaci povezani s gradskim četvrtima koji zauzimaju kopno Upplanda na sjeveru i Södermanland na jugu. Glavni sjeverni okruzi su Norrmalm, Vasastaden, Östermalm, Kungsholmen i Stadshagen. Od njih je

Normalno moderno trgovačko, poslovno i financijsko središte, dok Kungsholmen ima vijećnicu i druge općinske zgrade. Istočno od Gamla Stana nalazi se otok Djurgården, kulturno-rekreacijsko područje koje ima nekoliko muzeja, uključujući muzej Vasa, u kojem se nalazi spašeni švedski ratni brod iz 1628. Stockholm je vodeće industrijsko područje u Švedskoj. Njegove glavne industrije uključuju proizvodnju metala i strojeva, papir i tisak, prehrambene proizvode i kemikalije. Također je glavno veleprodajno i maloprodajno središte u zemlji i služi kao sjedište mnogih banaka i osiguravajućih društava. Stockholm je ujedno i druga najveća luka u Švedskoj (prva je Göteborg). Brojni uredi državne vlade glavni su poslodavac u gradu, kao i razne obrazovne, znanstvene i kulturne institucije. Stockholm je glavno obrazovno središte u Švedskoj i dom je Sveučilišta u Stockholmu (1877), Kraljevskog tehnološkog instituta (1827) i Medicinskog instituta Caroline. Vodeće gradske kulturne institucije uključuju Kraljevsko kazalište (opera), i Kraljevsko dramsko kazalište. 1912. Stockholm je također bio domaćin Olimpijskih igara te je godišnji domaćin podjele Nobelovih nagrada. (Bonafice i dr., 2020.; Hall, 2008.; Encyclopedia Britannica, 2006.). Stockholm je turistički najrazvijeniji grad u Švedskoj koji ima mnogo ostalih antropogenih atrakcija, a one najzanimljivije će se izdvojiti u nastavku.

Gamla Stan ili Stari grad, jedno je od najvećih i najbolje očuvanih srednjovjekovnih gradskih središta u Europi i jedna od najistaknutijih atrakcija u Stockholmu. Tu je osnovan Stockholm 1252. godine. Cijeli Gamla Stan i susjedni otok Riddarholmen puni su znamenitosti, atrakcija, restorana, kafića, barova. Uske ulice s kaldrmom, sa svojim zgradama koje su prepoznatljive prema tome što dolaze u različitim nijansama. U Gamla Stanu postoji nekoliko crkava i muzeja, uključujući švedsku nacionalnu katedralu Stockholmsku katedralu i Muzej Nobelove nagrade. Najveća atrakcija u okrugu je Kraljevska palača, jedna od najvećih palača na svijetu s preko 600 soba. Västerlånggatan i Österlånggatan su glavne ulice u okrugu. Gradski zid koji je nekad okruživao grad prolazio je unutar ovih ulica duž današnjeg Prästgatana. Usred Gamla Stana nalazi se Stortorget, najstariji trg u Stockholmu. Stortorget je središnja točka s koje prolazi Köpmangatan, najstarija ulica u Stockholmu, koja se spominje već u četrnaestom stoljeću. (Hall, 2008.; Visit Sweden, 2020.)

Slika 7. Gamla Stan u Stockholmu (Izvor: Lundin, U.)

Palača Drottningholm rezidencija je švedske kraljevske obitelji i prvo je mjesto u Švedskoj koje je UNESCO uvrstio na popis Svjetske baštine 1991. godine. Drottningholm je popularna turistička atrakcija, smještena zapadno od Stockholma. Osim Kraljevske palače, Drottningholm sadrži vrtove iz različitih razdoblja, kao i kineski paviljon i kazalište. Palača Drottningholm reprezentativna je za zapadnu i sjevernu europsku arhitekturu 17. i 18. stoljeća, a u tom su razdoblju stvoreni i prostori palače. Palača je stvorena s jakim referencama na talijansku i francusku arhitekturu iz 17. stoljeća. (Visit Sweden, 2021., UNESCO, 2021.)

Slika 8. Palača Drottningholm (Izvor: Smolianitski, A., 2007.)

Vasa Muzej dio je švedskog nacionalnog pomorskog i prometnog muzeja, zajedno s Pomorskim muzejom u Stockholmu, Pomorskim muzejom u Karlskroni i Željezničkim muzejom u Gävleu. Oko 1,5 milijuna posjetitelja svake godine posjeti razne izložbe u muzeju, koje opisuju tadašnju povijest i život ratnog broda Vasa; kako je nakon 333 godine na dnu stockholmskog zaljeva brod ponovno otkriven i spašen i istraživanja koja su u tijeku radi očuvanja Vase. Muzej Vasa nalazi se u kraljevskom parku Djurgården u Stockholmu. Vasa je jedini sačuvani brod iz sedamnaestog stoljeća na svijetu i više od 95% broda je u originalnom stanju, brod je također ukrašen stotinama rezbarenih skulptura. 69 metarski ratni brod Vasa potonuo je na prvom putovanju usred Stockholma 1628. godine, a spašen je 333 godina kasnije, 1961. Danas je muzej Vasa najposjećeniji muzej u Skandinaviji, s preko milijun posjetitelja godišnje. (Vasamuseet, 2021., Visit Sweden, 2021.)

Slika 9. Brod Vasa u Vasa Muzeju (Visit Sweden, 2021.)

Kompleks **Birka** i srodni **Hovgården** odabran je kao dobro očuvano svjedočanstvo trgovačke mreže koju su uspostavili Vikinzi i jedan je od najcjelovitijih primjera trgovačkog naselja Vikinga 8. - 10. Stoljeća. Birka je lako dostupna brodom iz Stockholma, a nalazi se 30 kilometara zapadno od Stockholma na otoku u jezeru Mälaren, te je na popisu UNESCO-ve Svjetske baštine. Hovgården se nalazi na susjednom otoku Adelsö i nekoć je bio dom kraljevske rezidencije koja je upravljala Birkom. U Birki nema turističkog smještaja, ali za goste koji putuju vlastitim brodom postoji luka za goste. U Stockholmu, Mariefredu, Strängnäs i drugim polaznim mjestima za trajekt, u blizinu Birke ima hotela i ostalih turističkih smještajnih kapaciteta. (UNESCO, 2021.; Visit Sweden, 2021.)

Slika 10. Vikinške nastambe u vikinškom mjestu Birka (Izvor: Helander C.)

Muzej Nobelove nagrade se nalazi u bivšoj zgradi burze na sjevernoj strani trga Stortorget u Gamla Stanu (Švedska akademija i Nobelova knjižnica također se nalaze u istoj zgradi.) Muzej Nobelove nagrade prikazuje podatke o Nobelovoj nagradi i dobitnicima Nobelove nagrade, kao i podatke o osnivaču nagrade Alfredu Nobelu. Stalni postav muzeja uključuje brojne predmete koje su donirali nobelovci, predstavljene zajedno s osobnim životnim pričama. (Nobel Prize Museum, 2021.)

Slika 11. Slika Muzej Nobelove nagrade (Izvor: Lindman A.E.)

ABBA Muzej je interaktivni muzej u kojem se može virtualno isprobati ABBA-ine kostime, pjevati, svirati i miješati izvornu glazbu. ABBA Muzej se nalazi na otoku Djurgården. Muzej prikazuje scensku odjeću poznatog švedskog benda, artefakte, snimke koncerata, intervjue itd. u suvremenom, interaktivnom okruženju. (Visit Sweden, 2021.; ABBA The Museum, 2021.)

Skogskyrkogården (šumsko groblje) nalazi se južno od središta Stockholma. Odbor za svjetsku baštinu UNESCO-a odabrao je groblje zbog njegove jedinstvenosti i arhitekture i krajobraznog dizajna s početka 20. stoljeća. U Skogskyrkogårdenu arhitekti Gunnar Asplund i Sigurd Lewerentz uspostavili su novi oblik groblja koji je od tada utjecao na grobna mjesta širom svijeta. Groblje se nalazi južno od središnjeg Stockholma, na pješačkoj udaljenosti od stanice podzemne željeznice Skogskyrkogården. (UNESCO, 2021.)

Slika 12. Skogskyrkogården (šumsko groblje) (Izvor: Ko Hon Chiu, V., 2006.)

Zabavni park Gröna Lund je najstariji zabavni park u Švedskoj. Nalazi se na otoku Djurgården i relativno je mali u usporedbi s drugim zabavnim parkovima, radi svog položaja koji mu ograničava širenje. Zabavni park ima preko 30 atrakcija i popularno je mjesto za koncerte ljeti. Gröna Lund otvoren je od kasnog proljeća do rujna, park je također otvoren i tijekom švedskih jesenskih praznika i Noći vještica. (Visit Sweden, 2021.)

Slika 13. Zabavni park Gröna Lund (Izvor: Wramen, M.)

3.1.2. Göteborg

Göteborg je glavna švedska luka i drugi najveći grad koji leži uz ušće rijeke Göte. Göteborg je glavni grad na švedskoj jugozapadnoj obali i leži oko 390 km jugozapadno od Stockholma. Grad je osnovao kralj Karlo IX. 1603. na mjestu ranijih srednjovjekovnih naselja, položaj je bio strateški jer je ušće rijeke Göte u to vrijeme bio jedini izravni izlaz Švedske u Atlantski ocean. Göteborg je uništen u Kalmarskom ratu s Danskom 1611. – 13., ali ga je kralj Gustav II. Adolf osnovao 1619. i obnovio dvije godine kasnije. Mnogi od ranih stanovnika bili su Nizozemci, koji su izgradili urbane kanale (u nizozemskom stilu) i postavili središte grada. Prosperitet Göteborga povećao se početkom 18. stoljeća razvojem švedske istočnoindijske tvrtke, a tijekom Napoleonove kontinentalne blokade luka je postala glavno europsko tržište britanske robe. Podsjetnici na prošlost su utvrde Lejonet (“Lav”) i Kronan (“Kruna”) i opkop koji još uvijek okružuje stari dio grada. Katedrala (1633.) i Crkva Kristine (1648.; obnovljena 1780.) značajne su znamenitosti. Postoje kulturni, pomorski i prirodoslovni muzeji. Među većim parkovima su Slottskogen, botanički vrtovi i Trädgårdsföreningen (“Vrtno društvo”) važna atrakcija je i zabavni park Liseberg. U gradu je sjedište državnog sveučilišta i tehničkog sveučilišta. Glavni izvoz luke Göteborg su automobili (Volvo), kuglični ležajevi i papir. Brodogradilišta na otoku Hisingenu na sjeveru bila su nekad važna, ali ta je industrija završila 1970-ih. Göteborg je povezan sa ostatkom Švedske kanalom Göta i željezničkim linijama, a obližnja zračna luka Landvetter prima i domaći i međunarodni zračni promet. Göteborg je također turistički važan kao središte zabave i noćnog života. (Bonafice i dr., 2020.; Encyclopedia Britannica, 2019.)

Skansen Lejonet i Skansen Kronan, izgrađeni su prema planovima Erika Dahlbergha u sklopu obrane od mogućeg danskog napada na Göteborg s juga. Skansen Lejonet počeo se graditi 22. lipnja 1687. Inauguraciju je izveo kralj XI 1689, ali Skansen nije bio u potpunosti završen prije 1694. Zidovi su debeli 22 metra, a zgrada ima dva kata. Skansen nikada nije bio uključen ni u jednu bitku. Kako je vrijeme prolazilo, tvrđava je izgubila na vrijednosti u vojsci. Tvrđava iako je izvorno sagrađena izvan gradskih zidina danas se nalazi u središtu grada Göteborga. Vodi ga udruga Götiska förbundet, a koristi se i kao iznajmljeni prostor za vjenčanja, konferencije i privatne zabave. (Göteborg & Co, 2021.)

Slika 14. Skansen Lejonet (Izvor: Göteborg & Co)

Katedrala u Göteborgu nalazi se u blizini centra grada. Katedrala je sagrađena 1815. godine i zamijenila je raniju katedralu sagrađenu u 17. stoljeću. Arhitekt je bio Carl Wilhelm Carlberg. Katedrala je primjer neoklasične arhitekture te je jedno je od najposijećenijih turističkih odredišta u gradu. Katedrala djeluje kao mjesto održavanja klasičnih koncerata i recitala, kao što je i domaćin redovnih službi. (Göteborg & Co, 2021.)

Slika 15. Katedrala u Göteborgu (Izvor: Retlaw Snellac Photography, 2011.)

Volvo Muzej koji se nalazi se u Göteborgu obuhvaća razvoj vodećeg švedskog proizvođača automobila Volvo, od prvih automobila do trenutnih automobila, kamiona, autobusa i ostalih proizvoda. U muzeju su izloženi proizvodi Volvo Aero i Volvo Penta, kao i mnogi drugi, uključujući zajednički stol Assara Gabrielssona i Gustafa Larsona, osnivača Volva. (Volvo Museum, 2021.)

Slika 16. Volvo Muzej (Izvor: Volvo Museum)

Aeroseum je interaktivni muzej koji se nalazi 30 metara ispod zemlje u blizini zračne luke Säve, a izvorno ga je sagradio Göta Flygflottilj. To je muzej u kojem su izloženi zrakoplovi iz hladnog rata, ali i moderni zrakoplovi, helikopteri i drugi leteći strojevi. U Aeroseumu postoje brojne izložbe koje su otvoreno tijekom cijele godine te se može saznati više o hladnom ratu, zašto je započeo, politici prošlosti i drugim povijesnim činjenicama. (Aviation Museum, 2021.)

Universeum je nacionalno znanstveno središte u Švedskoj i centar za obrazovanje u znanosti, tehnologiji i održivom razvoju. U velikoj zgradi usred Göteborga nalaze se nauka i iskustva o cijelom svijetu – od velikih svjetskih oceana i amazonske prašume do kemijskog laboratorija, tehnološkog laboratorija i svemira. (Universeum.se, 2021.)

Slika 17. Universeum (Izvor: Universeum.se, 2021)

Zabavni park Liseberg je jedno od najpopularnijih turističkih odredišta u Švedskoj. Od 1923. Liseberg vodi zabavni park sa svoje 42 vožnje i atrakcije, igrama, igrama sreće, glazbenim pozornicama, plesnim podijem i brojnim restoranima i kafićima. (Liseberg, 2021.)

Slika 18. Zabavni park Liseberg (Izvor, Liseberg, 2021.)

3.1.3. Uppsala

Uppsala, grad i glavni grad pokrajine Uppsala koji se nalazi u istočno – središnjoj Švedskoj. Do 13. stoljeća nova je Uppsala postala kraljevska rezidencija i važno trgovačko središte. Iako se kasnije odrekla svog političkog prvenstva Stockholmu, Uppsala je ostala vjersko središte kao sjedište švedskog nadbiskupa. Gotička katedrala, najveća takva građevina u Švedskoj, dominira gradom. Katedralu je nekoliko puta pustošio požar, ali je konačno obnovljena krajem 19. stoljeća. Nasuprot katedrali nalazi se Gustavianum, koji seže do srednjovjekovne nadbiskupske rezidencije. Dijelovi izvornih građevina ugrađeni su u zgradu Sveučilišta Uppsala 1620-ih, a danas je to muzej arheologije i kulturne povijesti. Uz brojne škole, Uppsala je i sjedište švedskog učenja i kulture. Prestižno sveučilište Uppsala (1477.) najstarije je u zemlji. Druga značajna mjesta u gradu uključuju veliki dvorac koji je započeo Gustav I Vasa sredinom 16. stoljeća, a dijelom obnovljen u 18. stoljeću. 1654. bilo je to mjesto abdikacije kraljice Christine, a to je sada

guvernerova rezidencija. Dodatne točke interesa u gradu uključuju botanički vrt i kuću botaničara i istraživača Carolusa Linnaeusa i muzej Victoria, koji sadrži egipatske starine i artefakte. Dolaskom željeznice 1860-ih, Uppsala se brzo razvijala od sveučilišnog grada i agrarno-trgovačkog centra do industrijskog grada. Njegove industrije uključuju tiskarstvo i izdavaštvo, preradu hrane i proizvodnju lijekova i strojeva. Grad je važno željezničko čvorište, a ujedno je i vojno središte. (Encyclopaedia Britannica, 2012.; Bonafice i dr., 2020.)

Katedrala Uppsala. Izgradnja katedrale započela je oko 1270. godine, a posvećenje se dogodilo 1435. Crkveni tornjevi dodani su kasnije u 15. stoljeću. Zgrada je podvrgnuta nekoliko glavnih restauracija. Uppsala je sjedište švedskog nadbiskupa od 1164. godine i mjesto gdje se posvećuju biskupi drugih biskupija i zaređuju svećenici i đakoni uppsalske biskupije. Do 1719. godine u katedrali su se odvijala krunidba. Nekoliko važnih osoba pokopano je u katedrali u Uppsali, među njima kralj Gustav Vasa i kralj Johan III iz 16. stoljeća i njihove kraljice. Ostali primjeri su botaničar Carl Linnaeus i njegova supruga Sara Lisa Moraea, znanstvenik Emanuel Swedenborg i nobelovac, dobitnik nagrade za mir, nadbiskup Nathan Söderblom. Atrakcije katedrale uključuju relikvijar Svetog Erika (švedskog zaštitnika), srednjovjekovnu oltarnu sliku Svete Ane i baroknu govornicu iz 18. stoljeća, svijeće Olofa Hellströma i drvene skulpture Eve Spångberg cijenjeni su primjeri moderne umjetnosti u katedrali. (Svenska kyrkan Uppsala, 2021.)

Slika 19. Katedrala Uppsala (Izvor: Nilsson, J.)

Gustavianum, sveučilišni muzej u Uppsali, brine o sveučilišnim zbirkama arheoloških predmeta, umjetnosti, kovanica, povijesnih znanstvenih instrumenata i još mnogo toga. Zgrada muzeja, Gustavianum, arena je za interakciju između Sveučilišta i društva. Na izložbama važni i fascinantni predmeti iz zbirke prikazuju se javnosti, a izložbene ideje i program događaja nadahnuti su i odražavaju istraživanja na Sveučilištu Uppsala.

Slika 20 Sveučilišni muzej Gustavianum (Izvor: Ahlund, M.)

Uppsala Slott (dvorac Uppsala). Njegova izgradnja je započela 1549. godine za vladavine švedskog kralja Gustava Vase koji ju je namijenio kao tvrđavu. U dvorcu se danas nalaze tri muzeja – Uppsala konstmuseum (Umjetnički muzej Uppsala), Fredens Hus (Kuća mira) i Vasaborgen. (Uppsalamuseernas, 2020.)

Slika 21. Uppsala Slott (dvorac Uppsala) (Izvor: Uppsalamuseernas, 2020.)

Linnaeus Hammarby je botanički vrt, točnije farma, a smješten je jugoistočno od Uppsale u kojoj je živio Carl Linnaeus. Carl Nilsson Linnaeus bio je švedski botaničar i liječnik. Bilo je to i mjesto na kojem je Linnaeus mogao rasti i eksperimentirati s brojnim biljkama za koje nije bilo mjesta u akademskom vrtu na Svartbäcksgatanu. Stilski je Hammarby jedna od najbolje očuvanih farmi iz 1700-ih. Izgrađena 1764. godine, kuća je otvorena za ljetne ture. Linnaeus je imao zidove i u radnoj sobi i u spavaćoj sobi prekrivene ilustracijama biljaka umjesto tapeta, nešto što je nadahnulo mnoge današnje dizajnere. Oko 40 linnejskih biljaka koje je zasadio Linnaeus ili njihovi izravni potomci i danas opstaju. To je najveća živa kolekcija biljaka Linnaean na svijetu, a Hammarby čini jedinstvenim. Stablo sibirske jabuke i dalje stoji u dvorištu, a Linnaeov vrt sada je park prepun njegovih egzotičnih biljaka. Nakon Linnejeve smrti, njegova se obitelj trajno preselila ovamo i preuzela farmu koju su do tada vodili stanari. (Uppsala Universitet, 2021.)

Slika 22. Linnaeus Hammarby (Izvor: Uppsala universitet)

3.1.4. Falun

Falun je glavni grad pokrajine Dalarna i glavni grad tradicionalnog Landskapa (provincije). Grad se razvio oko starog rudnika bakra (potječe iz kasnog 13. stoljeća) i postao sjedište Rudarske tvrtke Stora Kopparberg, vjerojatno najstarije industrijske korporacije na svijetu, zakupljene 1347. Najveće razdoblje prosperiteta grada dogodilo se u 17. stoljeću. stoljeću, kada su prihodi rudnika osiguravali veći dio nacionalnog dohotka Švedske. Falun su opustošila dva velika požara. Tijekom prve polovice 19. stoljeća još je više propadao sve dok dolazak željeznica nije donio novi rast. Rudnik bakra zatvoren je početkom 1990-ih. Falun sada ima inženjerske radove, ciglane i kemijska postrojenja. S rudarskom školom, učiteljskim fakultetom i bolnicama. Rudarski relikviji smješteni su u bivšoj upravnoj uredskoj zgradi tvrtke. Pokrajinski muzej sadrži drevne i moderne kostime i tekstil s tog područja. Značajne građevine uključuju kasnosrednjovjekovnu crkvu Stora Kopparberg i crkvu Kristine u renesansnom stilu. (Bonafice i dr., 2020.; UNESCO, 2021.)

Ogromno rudarsko iskopavanje poznato pod nazivom Velika jama u Falunu, najupečatljivije je obilježje krajolika koje ilustrira aktivnost proizvodnje bakra u ovoj regiji od najmanje 13. stoljeća. Tijekom mnogih stoljeća, sve dok proizvodnja nije prestala krajem 20. stoljeća, regija je bila jedno od najznačajnijih područja rudarstva i proizvodnje metala. To je kulminiralo u 17. stoljeću u dominaciji Švedske kao glavnog proizvođača bakra i vršeci snažan utjecaj na tehnološki, ekonomski, socijalni i politički razvoj Švedske i Europe. Povijest rudarske industrije može se vidjeti u obilnim industrijskim i domaćim ostacima karakterističnim za ovu

industriju koji još uvijek opstaju u prirodnom krajoliku oko Faluna, koji je oblikovan i transformiran ljudskom domišljatošću i snalažljivošću. Ogromno rudarsko iskopavanje poznato pod nazivom Velika jama (Stora Stöten) na Falunu najupečatljivije je obilježje ovog krajolika. Uz ogromni rudnik otvorenog kova i njegove galerije, okna i rudnik tamo se nalaze dizalice, okviri za glavu, kormilarnice, vitla, stožerne i administrativne zgrade, stanovi za radnike i pomoćni objekti. Rudarsko područje Velike bakrene planine u Falunu vrijedno je pažnje ne samo zbog tehnološke baštine već i zbog brojnih dokaza koji prikazuju ekonomsku i socijalnu evoluciju industrije bakra i socijalnu strukturu rudarske zajednice tijekom vremena i iz tog razloga je uvršteno na UNESCO-vu Listu svjetske baštine. (UNESCO, 2021.)

Slika 23. Rudarsko naselje u Falunu (Izvor: UNESCO,2021.)

Slika 24. Velika jama u Falunu (Izvor: UNESCO, 2021.)

3.1.5. Örebro

Örebro je grad u južnoj središnjoj Švedskoj koji leži uz rijeku Svartån na ulazu u jezero Hjalmar. Jedan od najstarijih švedskih gradova, već je bio trgovačko središte u 13. stoljeću. Örebro je bio rezidencija Engelbrekta Engelbrektssona, vođe pobune protiv Danske 1434. godine, i rodno mjesto Olaususa i Laurentiusa Petrija, crkvenih reformatora iz 16. stoljeća. Örebro ima moderan izgled, ali njegove povijesne građevine uključuju švedski renesansni dvorac iz 16. stoljeća na otoku u rijeci, koji se dijelom koristio kao muzej, a dijelom kao guvernerova rezidencija; gotička crkva iz 13. stoljeća; i Kungsstugan iz 15. stoljeća (“Kraljeva kuća”), jedna od najbolje očuvanih drvenih zgrada u Švedskoj. Sveučilište Örebro, izvorno ogranak sveučilišta Uppsala (1967.), postalo je neovisno sveučilište 1977. i potpuno akreditirano sveučilište 1999. godine. Grad je također poznat po proizvodnji cipela i keksa. (Encyclopedia Britannica, 2010.)

Dvorac Örebro (Örebro slott) srednjovjekovna je utvrda dvorca koja leži na otoku u rijeci Svartån. Proširen je tijekom vladavine kraljevske obitelji Vasa (kuća Vasa) i konačno obnovljen oko 1900. Neke se sobe koriste kao učionice za učenike iz Karolinske gimnazije. Najstariji dio dvorca, obrambeni toranj, podignut je u drugoj polovici 13. stoljeća. Pretpostavlja se da se tvrđava sastojala od obrambene kule s okolnim zidom. Kula je dodana u 14. stoljeću kako bi napravila

veće uporište. Pod švedskim kraljem Karlom IX. tvrđava je obnovljena u renesansni dvorac. Od 1764. dvorac služi kao rezidencija guvernera županije Örebro. (Örebro Slott, 2021.)

Slika 25. Dvorac Örebro (Izvor: Örebro Slott, 2021.)

3.2. Jug

Regija Jug svoj turistički razvoj temelji većinom na kulturno – povijesnim spomeniciama i ustanovama, a osim toga to je i najtoplija regija u Švedskoj gdje je vrlo ugodna klima cijele godine. U nastavku će se istaknuti gradovi Malmö, Lund i Helsingborg te na kraju otoci Öland i Gotland.

3.2.1. Malmö

Malmö je najveći grad u južnoj Švedskoj. Malmö je izvorno bio poznat kao Malmhaug. Zakupljen je krajem 13. stoljeća, a tijekom kasnog srednjeg vijeka njegova trgovina haringom privukla je njemačke trgovce iz Lübecka, koji su se tamo nastanili i nazvali ga Elbogen za krivulju obalne crte u tom trenutku. Nakon ujedinjenja sa Švedskom 1658. godine, grad je pretrpio gospodarski pad, dijelom i zbog gubitka određenih trgovačkih privilegija koje je uživao pod danskom vlašću. Od sredine 19. stoljeća Malmö je bio industrijsko i prometno središte, a sada

je treći najveći grad u Švedskoj. Kroz svoju prometnu luku prolazi širok spektar uvoza i izvoza. Tvornice i skladišta izgrađene su na opsežnom odlagalištu otpada Öresund. Međunarodna zračna luka nalazi se oko 31 km istočno od grada, u blizini Skurupa. Malmö je s Kopenhagenom i Zelandom povezan vezom Öresund, mostom i sustavom tunela koji je otvoren 2000. godine. Povijesne građevine Malmöa uključuju Malmöhus (dvorac i tvrđava iz 16. stoljeća koji je danas muzej) i crkvu Sv. Petra (primjer ranobaltičke gotičke arhitekture). (Visit Sweden, 2021.)

Malmöhus. 1434. godine Erik Pomeranski, kralj Danske, Norveške i Švedske, sagradio je kaštel u gradu Malmö čiji se tragovi još uvijek mogu vidjeti u zidovima. Nakon 1658. Šveđani su dvorac modernizirali obrambenim sustavom nadahnutim Nizozemskom, a 1675. izdržao je dansku opsadu. Međutim, tvrđava je propala, a Malmöhus se uglavnom koristio kao žitnica i arsenal švedske vojske. Od 1828. do 1909. služio je kao zatvor. Od 1930-ih dvorac je obnovljen u renesansnom stilu, a danas je muzej.

Slika 26. Malmöhus (Izvor: Visit Sweden, 2021.)

Crkva Svetog Petra je gotička crkva u Malmöu u Švedskoj. Izgrađena u 14. stoljeću kao glavna gradska crkva, opisana je kao glavni gotički spomenik unutar crkvene arhitekture u Skåneu. Crkva je bila duhovno središte tijekom reformacije i bila je jedna od rijetkih crkava u tadašnjoj

srednjovjekovnoj Danskoj koja je pretrpjela štetu zbog ikonoklazma kao posljedice reformacije. Sv. Petrova crkva sadrži kasnosrednjovjekovne freske, kao i niz neobičnog namještaja. Oltarna slika, izrađena 1611. godine, jedna je od najvećih u nordijskim zemljama. (Visit Sweden, 2021.)

3.2.2. Lund

Lund je grad sjeveroistočno od Malmöa osnovan oko 990. godine, a sjedište biskupije postao je 1060. godine, a sjedište nadbiskupa cijele Skandinavije 1103. godine; danas je sjedište luteranskog biskupstva. Nakon Sigtune, Lund je drugi najstariji švedski grad. Tijekom srednjeg vijeka igrao je važnu ulogu u danskim poslovima. Značaj mu je smanjen nakon reformacije i švedskog osvajanja 1658. godine, ali se brzo razvija nakon 1850. godine. Središtem grada dominira romanička katedrala iz 12. stoljeća, a preživjelo je nekoliko primjera srednjovjekovnih ulica i arhitekture. Među gradskim muzejima su Kulturno povijesni muzej, Arhiv dekorativne umjetnosti i Izložbena dvorana umjetnosti. Poznato kao kulturno središte južne Švedske, Lund ima drugo najstarije sveučilište u Švedskoj, koje je 1666. osnovao Charles XI. Razne gradske obrazovne ustanove i bolnice zapošljavaju značajan dio stanovništva, ali postoje i važne industrije, uključujući ambalažu, lijekove i proizvodnju prehrambene i medicinske opreme. (Bonafice i dr., 2020., Visit Sweden 2021.)

Katedrala u Lundu nalazi se u središtu grada. Kule katedrale visoke su 55 metara. Katedrala u Lundu izrazito je mračna i romanička. Najveća turistička atrakcija katedrale je stup koji je zagrlio div Fin. Prema legendi on je sagradio crkvu, ali je bio bijesan što nije plaćen i htio ju je uništiti. Potom je prevaren, skupljen i pretvoren u kamen. I do danas stoji zagrljen u svojoj koloni. Druga su tumačenja da kamena figura može predstavljati biblijskog lika Samsona. Tamo također ima i astronomski sat koji datira iz oko 1425. godine. Prikazuje znakove zodijaka i mjesecne faze i zvoni dva puta dnevno dok tri mudraca i njihove sluge prolaze i klanjaju se pred Djevicom Marijom i djetetom Isusom. (Visit Sweden, 2021.)

Slika 27. Katedrala u Lundu (Izvor: Visit Sweden, 2021.)

3.2.3. Helsingborg

Helsingborg je grad i morska luka u južnoj Švedska koji je smješten u najužem dijelu kanala Öresunda, nasuprot danskog grada Helsingøra (Elsinore). Kao grad prvi se put spominje 1085. godine i bio je od velike vojne i političke važnosti tijekom srednjeg vijeka zbog svoje jake tvrđave. Danska ga je 1658. godine ustupila Švedskoj, a Helsingborg su nekoliko puta opustošili Danci prije nego što su neprijateljstva završila u ranom 18. stoljeću. Ukidanje cestarine za prelazak Öresunda 1857. godine označilo je početak komercijalnog prosperiteta grada. Od drevnih utvrda preživjela je samo Kärnan. Ostale značajne građevine su gradska vijećnica u sjevernonjemačkom gotičkom stilu, koncertna dvorana, Marijina crkva u gotičkom stilu iz 13. stoljeća i zatvoreni sportski centar koji je jedan od najvećih stadiona u Švedskoj. Muzeji uključuju Umjetničku galeriju Vikingsberg i muzej na otvorenom. Dva su spomenika od posebnog interesa: kip Carla Millea brodarstvu i crno-zlatni globus svemira u čast astronoma Tycha Brahea. Dvorac Sofiero, kraljevska ljetna rezidencija, nalazi se u blizini. Helsingborg je vodeće brogarsko središte i glavni proizvodni grad. Važna je i brodogradnja. Do Helsingøra vozi trajekt, a željeznice vode do Stockholma, Göteborga i Malmöa.

Dvorac Sofiero smješten je sjeverno od grada Helsingborga. Dvorac je okružen travnjacima, zelenim drvećem i cvjetnim gredicama koji tvore park koji je isto tako turistički

prepoznat. Dvorac je sagrađen u nizozemskom renesansnom stilu 1864. godine i bio je ljetni dom danske kraljice Ingrid kao i mnoge druge kraljevske figure. Poznat je po izuzetno lijepim uređenim parkovima i vrtu rododendrona koje je zasadio švedski kralj Gustav VI. Adolf. (Sofiero.se, 2021.)

Slika 28. Dvorac Sofiero (Izvor: Sofiero.se)

Stadion Olympia je službeno otvoren 31. srpnja 1898. godine nizom sportskih događaja. Stadion je u početku nosio ime Idrott, ali kad se pokazalo da je to ime već bilo registrirano, umjesto toga izabran je za Olimpiju u duhu prvih modernih Olimpijskih igara. Nakon što je Helsingborgs IF formiran 1907. godine, klub se preselio izravno u Olimpiju. U sljedećem desetljeću stadion se postupno nadograđivao i u ljeto 1924. izgrađene su dodatne terase. Nova glavna tribina sagrađena je 1951. godine, a nekoliko godina kasnije, 1954. godine, Olympia je zabilježila najveću posjećenost kada se za lokalni derbi s Malmö FF-om pojavilo 26 154 ljudi. Daljnja poboljšanja na stadionu napravljena su kao priprema za Svjetsko prvenstvo 1958. godine, tijekom kojeg je bio domaćin dvije utakmice u skupinama. Nekoliko promjena je napravljeno u sljedećim desetljećima, sve dok 1985. atletske staze nisu uklonjene i izgrađene su tri nove betonske tribine. Sedam godina kasnije, 1992. godine, stadion je otvorio novu glavnu tribinu, a 1997. godine izgrađena je nova Istočna tribina. Konačno, između 2014. i 2017. godine izgrađene su dvije nove tribine iza cilja koje su zamijenile stare terase. (The Stadium Guide, 2021.)

Slika 29. Stadion Olympia (Izvor: Getty Images)

Vikingsberg je vila s pripadajućim parkom smještena u seoskom dvorcu u Helsingborgu. Vila je nekad funkcionirala kao općinski muzej umjetnosti, kasnije privatna umjetnička galerija, ali danas je ured za kulturnu upravu grada Helsingborga. Vila je 1967. godine postala zaštićena zgrada. (Lansstyrelsen Skane, 2021.)

Slika 30. Vila Vikingsberg (Izvor: Lansstyrelsen Skane)

3.2.4. Otoci Öland i Gotland

Gotland je u Baltičkom moru, a grad Visby mu je administrativno središte. Već u brončano doba stanovnici Gotlanda intenzivno su trgovali narodima na južnoj i istočnoj obali Baltika. Do 12. stoljeća prije Krista trgovci Gotlanda, koji su predstavljali u osnovi neovisno seljačko društvo na otoku, imali su svoju trgovačku kuću u Novgorodu u Rusiji i dominirali su na rutama između Rusije i zapadne Europe. Ova je aktivnost privukla njemačke trgovce koji su se nastanili u glavnom gradu Visbyu i uveli ga u Hanzu. Primarna proizvodnja na otoku temelji se na poljoprivredi (žitarice i šećerna repa, raznovrsno vrtlarstvo i uzgoj cvijeća), kao i na vađenju kamena i ribarstvu. Postoji velika tvornica cementa i neka druga industrija. Turizam je značajan. (UNESCO, 2021., Bonafice i dr., 2020.)

Hanzaetski grad Visby je primjer sjevernoeuropskog srednjovjekovnog trgovačkog grada sa očuvanim krajolikom i sklopom povijesnih građevina. Radi toga se nalazi i pod UNESCO-ovom zaštitom. Naselje iz doba Vikinga nastalo je na obali s prirodnom lukom, zaštićenom strmim liticama. Gotlandski trgovci koristili su ga kao stratešku točku u trgovini unutar Baltičkog mora. Udružili su se radi zaštite svojih trgovačkih mjesta koja su se razvila u federaciju ili Hansu. Do 12.

stoljeća Visby je dominirao ovom trgovinom, a sve trgovačke rute Baltika vodile su se kroz grad. Tijekom 13. stoljeća Visby se iz sezonskog trgovačkog mjesta promijenio u impresivnu metropolu, zatvoren snažnim obrambenim zidom i sve više odvojen od svog ruralnog zaleđa. Zid je nametnuo nova ograničenja gotlandskim trgovcima stvarajući napetosti koje su dovele do građanskog rata 1288. U 18. stoljeću Visby je doživio oživljavanje trgovine i industrije. Mnoga skladišta obnovljena su kao stambene zgrade i dodane su nove zgrade na ruševinama ranijih i na povrtnjacima. U 19. stoljeću izgrađene su škole, bolnica i zatvor, a u jednoj od glavnih ulica porastao je mali trgovački prostor. Grad se počeo širiti izvan srednjovjekovnog zida. Dobro očuvani gradski zid sa svojim kulama i vratima proteže se na 3,4 km i okružen je suhim opkopima i otvorenim prostorima koji zajedno čine obrambenu mrežu. Srednjovjekovni Visby imao je više crkava nego bilo koji drugi grad u Švedskoj: 15 unutar zidina i dvije vani. Mnogi su propali nakon što su napušteni tijekom Reformacije 1530-ih. Samo je katedrala Svete Marije preživjela i još uvijek je u crkvenoj upotrebi. Velika količina malih drvenih kućica iz 18. i 19. stoljeća s vodoravnom konstrukcijom dasaka korištenih od razdoblja Vikinga ostaje netaknuta. Nalaze se uglavnom u istočnim dijelovima grada i na mjestu nekadašnjeg dvorca Visborg. (UNESCO, 2021.)

Slika 31. Grad Visby (Izvor: Dionhinchcliffe, 2008.)

Öland je otok u Baltičkom moru koji je od kopna odvojen Kalmarskim prolazom. To je najveći švedski otok nakon Gotlanda. Administrativno, Öland, zajedno s okolnim otočićima, čini najmanju švedsku tradicionalnu pokrajinu. Njegova periferija krečnjačkih i pješćanih grebena zatvara gotovo neplodno zemljište. Postoji nekoliko malih potočića i jedno jezero, Hornsjön. Na uskoj, aluvijalnoj obali uzgaja se šećerna repa, raž i krumpir, a uzgaja se i stoka. Lokalna industrija uključuje kamenolom, proizvodnju cementa i preradu šećera. Počevši od 775. godine, Öland je često igrao ulogu u skandinavskoj povijesti, posebno kao bojište u ratovima između Danske i Švedske. Otočni jedini veliki grad, Borgholm, sadrži ruševine jednog od najfinijih dvoraca i

najjačih tvrđava u Švedskoj, koji potječu iz 13. stoljeća ili prije. Južnim dijelom Ölanda, otoka u Baltičkom moru uz jugoistočnu obalu Švedske, dominira prostrana vapnenačka visoravan. Ljudi tamo žive nekih pet tisuća godina, prilagođavajući svoj način života fizičkim ograničenjima otoka. Kao posljedica toga, krajolik je jedinstven i postoji obilje dokaza o kontinuiranom naseljavanju ljudi od pretpovijesnih vremena do danas. Ovo ljudsko naselje optimalno je iskoristilo raznolike tipove krajolika na jednom otoku. Krečnjačka podloga i topla, suha klima postavili su ograničenja kako otočani mogu koristiti svoj krajolik. Ranije je zemlja bila podijeljena na polja i pašnjake. Okućnice su ležale najbliže selu i sastojale su se od obradivih površina i livada. Pašnjaci - ravnice alvara i primorska zemljišta - korišteni su za ispašu. Transformacijom poljoprivrede u 19. stoljeću ta je razlika nestala na kopnu i drugdje u Europi. Umjesto da su dio poljoprivrednog sustava, pašnjaci su korišteni za proizvodnju drva. U Ölandu je to isključilo neplodno tlo, a stara podjela s linearnim selima na "zakonitom položaju" zadržana je i danas je lako uočljiva. Južni Öland živi je agrarni krajolik u kojem sela, obradive površine, obalne zemlje i ravnice Alvara čine dobro Svjetske baštine. Sela su gotovo u cijelosti smještena uz Västra Landborgena, a postoji i velik broj arheoloških nalazišta iz pretpovijesnog razdoblja. Sadašnji poljoprivredni krajolik i zajednica južnog Ölanda imaju jedinstvenu kulturnu tradiciju koja još uvijek postoji u korištenju zemljišta, podjeli zemljišta, imenima mjesta, naseljima i biološkoj raznolikosti još u željezno doba. (UNESCO, 2021.)

Slika 32. Agrarni krajolik južnog Ölanda (Izvor: UNESCO)

3.3. Sjever

Regija Sjever je slabo naseljena, a glavna naselja se nalaze na obali Botničkog zaljeva. Sjever je najviše poznat po svojim prirodnim obilježjima a od mjesta se ističu grad Luleå i mjesto Jukkasjärvi koji je poznat po svom ledenom hotelu.

3.3.1. Luleå

Luleå je grad i luka i sjedište pokrajine Norrbotten u sjevernoj Švedskoj. Grad leži na ušću rijeke Lule, gdje ulazi u Botnijski zaljev. Gustav II. Adolphus osnovao je grad 1621. godine, 11 km dalje od rijeke; preseljeno je na današnje mjesto 1649. 1887. gotovo je u potpunosti uništeno vatrom. Luleå je sjedište luteranskog biskupstva. To je ujedno i obrazovni centar s više od 10 škola koje nude razne vrste stručnog usavršavanja. Crkva Gammelstad (sagrađena oko 1400.) sada je provincijski muzej. Industrije uključuju topljenje željeza, brodogradnju, inženjering i drvenu građu. Gradska luka Svartöstaden bavi se izvozom željezne rude tijekom mjeseci bez leda i jedna je od najvećih švedskih izvoznih luka. U gradu se nalazi Tehnološko sveučilište Luleå. (UNESCO, 2021.)

Crkveni grad Gammelstad, Luleå, na čelu Botnijskog zaljeva na sjeveru Švedske, najbolje je očuvan primjer jedinstvenog tipa naselja nekada pronađenog u sjevernoj Skandinaviji. Drvene kuće crkvenog grada, zbijene oko kamene crkve s kraja 15. stoljeća, koristile su se samo nedjeljom i zajedno s vjerskim svetkovinama kao privremeni smještaj za vjernike iz okolnih krajeva, čija su putovanja kući uključivala putovanje na velike udaljenosti pod teškim klimatskim uvjetima u surovom prirodnom okruženju. Počevši od trgovanja naseljima, crkveni su gradovi postali žarište vjerskih obreda među široko raštrkanim poljoprivrednim zajednicama u ovoj rijetko naseljenoj regiji. Crkveni grad Gammelstad, Luleå, je očuvan primjer ove vrste naselja, oblikovanog vjerskim i socijalnim potrebama ljudi, a ne gospodarskim i zemljopisnim silama. To što se Gammelstad razvio u crkveni, a ne u trgovački grad, izravna je posljedica progresivnog prirodnog preokreta kopna koji je do 17. stoljeća učinio luku neupotrebljivom, prisiljavajući građane da presele trgovačko središte zajednice. Novo naselje uzelo je ime Luleå, također poznato i kao Nystan (Novi grad), ranije se crkveno mjesto preimenovalo u Gammelstad (Stari grad). Preseljenje komercijalnog središta ostavilo je Gammelstada netaknutim kasnijom industrijalizacijom regije iz 19. stoljeća. Danas se unutar dobra svjetske baštine nalazi ukupno 520

zaštićenih zgrada, koje se sastoje od 404 crkvene kućice podijeljene u oko 552 zasebne komore i 116 drugih zgrada. Crkvene kućice koje se koriste kao kratkotrajni smještaj za vjernike suprotstavljene su većim, konvencionalnijim kućama za službenike i trgovce koji su stalno živjeli u naselju. Obje vrste stanova skupljene su oko crkve s kraja 15. stoljeća, jedine kamene zgrade u okrugu, čija veličina svjedoči o prosperitetu regije. Ostale značajne građevine su kapela Betel, vikendica separatista, župna kuća, desetina štala, gradonačelnikova rezidencija, kapetanova rezidencija i gostinjska kuća. Gammelstad, koji i danas djeluje kao crkveni grad, najstarije je, najcjelovitije i najbolje očuvano od ove vrste naselja koji je danas gotovo nestao. (UNESCO, 2021.)

Slika 33. Crkveni grad Gammelstad, Luleå (Izvor: Herz, S., 2005.)

3.3.2. Jukkasjärvi

Jukkasjärvi je mjesto smješteno u okrugu Norrbottena u Sjevernoj Švedska, s 548 stanovnika u 2010. Nalazi se na 321 metru nadmorske visine. Selo je dobilo prve naseljene stanovnike koji govore finski jezik u 17. stoljeću, koji su ime promijenili u Jukkasjärvi, koji više zvuči finski, čime je uklonilo njegovo značenje, iako järvi (jávri u Samiju) na finskom još uvijek znači jezero. To su ime koristili i švedski dužnosnici. Selo je popularan turistički smještaj tijekom zimskih mjeseci, od prosinca do travnja, a najpoznatije je po svom godišnjem ledenom hotelu,

hotelu koji je doslovno napravljen od leda, koji se svake zime podiže od ledenih blokova te početkom proljeća se onda otapa. (Curić i dr., 2013.; Bonafice i dr., 2020.)

Jedna od glavnih atrakcija Sjeverne Švedske je **Ledeni hotel** u Jukkasjärviu, koji se promovira kao 'najveći iglu na svijetu. Sobe i namještaj, koji su jedinstvena umjetnička djela, izrađeni su od 30 000 tona leda i zbijenog snijega koji se uzimaju svakog studenog iz zaleđene rijeke Torne, a struktura se koristi do ranog proljeća. Temperatura u hotelu održava se na konstantnoj -7°C , dok vani može pasti na -35°C . Krevetski namještaj izrađen je od sobove kože koji pružaju izolaciju od hladnoće. Od 2016. ovu privremenu strukturu nadopunjuje Icehotel 365, stalna zgrada koja ostaje otvorena tijekom cijele godine. (Bonafice i dr., 2020.)

Slika 34. Ledeni hotel (Izvor: www.icehotel.com)

4. STATISTIČKI POKAZATELJI TURIZMA

Turizam u Švedskoj rastao je dugi niz godina. Od 1995. godine broj noćenja u hotelima, vikend naseljima i omladinskim hostelima povećan je za 71%. Broj noćenja stranaca povećao se u tom razdoblju za nešto više od 111%, a domaći za 61%. Nakon što je broj dolazaka turista 2014. godine pao, ovaj je trend rasta opet je ojačao nakon 2015. godine, a noćenja stranaca porasla su za 10,4%. Tako snažan rast nije zabilježen više od 20 godina. U posljednjih 5 godina rast je prvenstveno dolazio s neeuropskih tržišta, koja su u prosjeku porasla za 14% godišnje. U 2018. godini neeuropski turistički dolasci su porasli za 20%, od čega su noćenja posjetitelja iz SAD-a porasla za 5,8%, Kine za 26,8% i Indije za 18,9%. (Statistics Sweden, 2021.)

Broj noćenja povećan je u svim regijama Švedske. Ukupno su noćenja porasla za 6,4 posto. Porast je bio najveći u županiji Jämtland (12,3%), a slijedi Östergötland (11,6%). U apsolutnim brojkama, porast je najveći u okrugu Stockholm (1,2 milijuna više noćenja), a slijedi Västra Götaland (600 000 noćenja više). Od 2008. noćenja u tri švedska gradska područja zajedno porasla su za 31%, dok su u ostatku zemlje porasle su za 20%. U županiji Stockholm, količina noćenja je porasla za 38%, u Västra Götalandu za 25%, a u Skåneu za 25% od 2008. (Statistics Sweden, 2021.)

Jezerska regija je najposijećeni dio Švedske i na nju orpada 65% međunarodnih turističkih dolazaka, a na regiju Jug 20% dolazaka. Najpopularniji grad u Švedskoj za međunarodne putnike je Stockholm. U 2019. godini stigao je na 91. mjesto najpopularnijih svjetskih gradova s 2,72 milijuna turista. U prosjeku je svaki turist koji je stigao u 2018. godini potrošio oko 1.756 američkih dolara. Suprotno tome, stanovnici Švedske troše samo oko 793 dolara godišnje kad i sami provode odmore u inozemstvu. Većina stranih turista dolazi u toplije ljetne mjeseci i putuju uglavnom na jug zemlje, gdje se može primjetiti sezonalnost. U Stockholmu i okolici ljeti je poprilično toplo iznad 20 stupnjeva. U zimskim mjesecima dani su puno kraći, iznad polarnog kruga na krajnjem sjeveru čak tjednima ostaje mrak. Zimi u Švedskoj ima gotovo 200 skijališta s preko 1000 km staza u cijeloj zemlji. Radi krize uzrokovane pandemijom, Švedskoj također pada broj dolazaka i noćenja turista radi raznih restrikcija koje su uvele skoro sve države Svijeta. (Curić i dr., 2013.)

1995. prihodi od turizma iznosili su 4,39 milijardi USD ili oko 1,7% BDP-a. To je tada odgovaralo na otprilike 2,31 mil turista i otprilike 1900 USD po osobi. Unutar 23 godine ovisnost zemlje o turizmu osjetno se povećala. Posljednjih godina prihod iznosi 14,93 milijarde USD, što čini 2,7% BDP-a. Svaki posjetitelj sada troši u prosjeku 2.006 USD za odmor u Švedskoj. (Statistics Sweden, 2021.)

Kao što možemo vidjeti u Tablici 1. broj dolazaka i noćenja turista iz godine u godine raste od 2014. do 2018. U tablici 2. su prikazani prihodi od turizma te njegov udio u BDP-u. Moće se primjetiti mali pad u prihodima u 2015. godini ali nakon toga opet rase. Također raste i udio u nacionalnom BDP-u što nam govori kako Švedska postaje svake godine ovisnija o turizmu.

Tablica 1. Broj dolazaka i noćenja turista (u mil.) od 2014. do 2018. godine

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Dolasci('000)	5,660	6,482	6,782	7,054	7,400
Noćenja('000)	21,169	23,576	24,437	25,526	27,343

(Izvor: UNWTO, 2020: Compendium of Tourism Statistics Data 2014 – 2018, str. 394-396)

Tablica 2. Prihodi od turizma i udio u nacionalnom BDP-u od 2014. do 2018. godine

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Prihodi (USD)	11,85bn	11,31bn	12,76bn	14,17bn	14,93bn
Udio u BDP-u	2.0%	2.2%	2.5%	2.6%	2.7%

(Izvor: UNWTO, 2020: Compendium of Tourism Statistics Data 2014 – 2018, str. 394-396)

Curić i dr. (2013.) pišu kako više od 60% stranih turista dolazi iz tri države. A to su: Norveška (30%), zatim Njemačka (20-25%) i Danska (10%). U Tablici 3. su prikazana noćenja od stranih turista prema regijama Svijeta od 2014. do 2018. godine. U tablici možemo primjetiti kako se trend i dalje nastavlja te kako države Sjeverne Europe poput Norveške i Danske i dalje daju najveći udio noćenja stranih turista. Nakon njih dolaze zemlje Zapadne Europe točnije Njemačka a nakon nje Francuska. Udio noćenja turista iz Amerika se znatno povećava, a najveći udio dolazi iz Sjeverne Amerike odnosno SAD-a. Udio noćenja turista iz Kine i Japana se također povećava dok vidimo vrlo mali udio noćenja turista iz Australije, najvjerojatnije radi velike udaljenosti.

Tablica 3. Noćenja stranih turista prema regijama Svijeta od 2014. do 2018. godine

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Afrika	44,932	53,820	47,085	44,369	50,929
Sj i J. Amerika	578,825	617,695	642,228	892,572	960,789
Istočna Azija i Pacifik	506,720	606,929	713,156	781,119	770,320
Centralna i Sjevernoistočna Azija	287,667	354,567	431,116	478,366	458,577
Južna Azija	144,607	170,617	164,523	207,493	212,250
Jugoistočna Azija	157,367	190,100	213,206	225,324	227,812
Australija	61,686	62,262	68,834	77,429	83,931
Centralna i istočna Europa	436,760	456,600	486,549	493,261	544,728
Sjeverna Europa	2,642,290	2,914,713	2,956,526	2,981,862	2,950,935
Južna Europa	384,653	412,021	419,662	447,244	482,383
Zapadna Europa	1,566,614	1,701,182	1,763,515	1,827,000	1,922,069
Istočni Mediteran	31,325	36,126	45,364	40,468	39,763
Ostalo	1,045,912	1,336,810	1,509,057	1,531,793	1,965,467

(Izvor: UNWTO, 2020: Yearbook of Tourism Statistics Data 2014 – 2018, str. 840-841)

5. ZAKLJUČAK

Švedska ima vrlo raznoliku atrakcijsku ponudu, i prirodnu i antropogenu. Može se primijetiti kako je Jezerska regija najrazvijenija, dok je regija Sjever najslabije razvijena. Većina stanovništva živi unutar trokuta Stockholm – Göteborg – Malmö , koji je ekonomski i kulturni fokus nacije, taj dio je također i najposijećeniji od strane turista. Turizam u Švedskoj je jedna od najbrže rastućih gospodarskih grana, i udio turizma u BDP-u se svake godine povećava. Stockholm kao glavni grad Švedske znatno dominira turističkom ponudom. Nakon prikaza svih najatraktivnijih prirodnih i antropogenih faktora, možemo primjetiti kako u određenim regijama dominiraju određeni faktori. Tako u Jezerskoj regiji i Jugu vidimo prevlast antropogenih atrakcija dok u Sjevernoj regiji prevladavaju prirodne atrakcije.

Od prirodnih atrakcija, najbitniji su reljef, klima i hidrogeografska obilježja, jer doprinose rastu zimskog sportsko – rekreacijskog turizma. Jezera i rijeka su od velike važnosti jer također pridonose razvitku turističke ponude. Osim toga vrlo je bitna i zaštićena priroda, nacionalni parkovi koji privlače turiste, a Švedska ima vrlo dobro razvijen sustav Nacionalnih Parkova. Od antropogenih atrakcija prednjače kulturno – povijesni spomenici u gradovima. Osobito razni dvorci i muzeji te zabavni parkovi.

Iako se udio stranih turista koji nisu iz Europe povećava, svejedno najveći broj stranih turista još uvijek dolazi iz susjedne Norveške i Danske te Njemačke.

Analizirajući atrakcijsku osnovu, statističke podatke i sveukupno stanje turizma u Švedskoj, može se reći kako je Švedska turistički vrlo razvijena zemlja, posebno zahvaljujući Jezerskoj regiji i glavnom gradu Stockholmu, ali da nije potpuno iskorišten njen potencijal.

LITERATURA

Boniface B., Cooper R., Cooper, C., 2020: *Worldwide destinations- The geography of travel and tourism*, Routledge, London- New York

Curić Z., Glamuzina N., Opačić, V.T., 2013: *Geografija turizma – regionalni pregled*, Naklada LJEVAK d.o.o., Zagreb

Gunnarsson U., Löfroth M., 2014: *The Swedish Wetland Survey*, Swedish Environmental Protection Agency Report, Naturvårdsverket, Stockholm

Higham, J., Vistad O.I., 2011: “Tourism in Protected Natural Areas: The Nordic-Baltic Context”, u: *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 11:sup1, 1-12

Krom, M.D., Schattner U., 2017: “Earth Geology And Tectonics” u: Holden, J. (ur.) 2017: *An Introduction to Physical Geography and the Environment*, četvrto izdanje, Pearson, str. 29-52

McClatchey, J., 2017: “Global climate and weather” u: Holden, J. (ur.) 2017: *An Introduction to Physical Geography and the Environment*, četvrto izdanje, Pearson, str. 195-228

Vojnović, N., 2017: *Prirodna osnova i turizam*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula

UNWTO, 2020: *Compendium of Tourism Statistics Data 2014 – 2018*, World Tourism Organisation, Madrid, str. 394-396

UNWTO, 2020: *Yearbook of Tourism Statistics Data 2014 – 2018*, World Tourism Organisation, Madrid, str. 840-841

Internet izvori:

ABBA The Museum, 2021: *Discover Abba Museum*,
<https://abbathemuseum.com/en/> (20.6.2021.)

Aviationmuseum, The Largest Online Worldwide Aviation Museum Database, *Aeroseum*
<https://www.aviationmuseum.eu/Blogvorm/aeroseum/> (17.6.2021.)

Couper, A.D., Mutton, A.F.A., 2019: *Baltic Sea*, Encyclopedia Britannica
<https://www.britannica.com/place/Baltic-Sea> (10.6.2021.)

Encyclopedia Britannica, 2010: *Örebro*, Encyclopedia Britannica
<https://www.britannica.com/place/Orebro-Sweden> (23.6.2021.)

Göteborg & Co, 2021: European Capital of Smart Tourism 2020,
<https://goteborgco.se/en/> (23.6.2021.)

Ice Hotel, *About the company*,
<https://www.icehotel.com/about-icehotel> (22.6.2021.)

International Union for Conservation of Nature (IUCN), 2019: Annual Report, Switzerland
<https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/2020-025-En.pdf> (11.6.2021.)

Lansstyrelsen Skane, 2021: *Vikingsberg*,
<https://www.lansstyrelsen.se/skane/besoksmal/byggnadsminnen/vikingsberg-i-helsingborg.html>
(16.6.2021.)

National Parks of Sweden, *Sveriges National Parker*
<https://www.nationalparksofsweden.se/choose-park---list/abisko-national-park/national-park-facts/> (9.6.2021.)
<https://www.nationalparksofsweden.se/choose-park---list/gotska-sandon-national-park/national-park-facts/> (10.6.2021.)
<https://www.nationalparksofsweden.se/choose-park---list/sarek-national-park/national-park-facts/> (14.6.2021.)
<https://www.nationalparksofsweden.se/choose-park---list/store-mosse-national-park/national-park-facts/> (12.6.2021.)

Nobel Prize Museum, *About Us*,
<https://nobelprizemuseum.se/en/> (26.6.2021.)

Norman, L.T., Larson, S.R., Sandvik, G., Helmfrid, S., Weibull, J., Enander, H., 2021: *Sweden*
Encyclopedia Britannica
<https://www.britannica.com/place/Sweden> (20.6.2021.)

Sampson A., 2015: *A Study Of The Country Sweden*, Sweden.org
<https://www.sweden.org.za/index.html> (21.6.2021.)

SCB.se, Statistics Sweden

<https://www.scb.se/en/finding-statistics/> (27.6.2021.)

Sofiero.se, Sofiero Palace and Park,

<https://sofiero.se/en/> (24.6.2021.)

Svenska kyrkan, Uppsala, *Building*

<https://www.svenskakyrkan.se/upsala/building> (25.6.2021.)

UNESCO, 2021: World Heritage List, *Sweden*, UNESCO, Pariz

<https://whc.unesco.org/en/list/559> (20.6.2021.)

<https://whc.unesco.org/en/list/555> (20.6.2021.)

<https://whc.unesco.org/en/list/558> (20.6.2021.)

<https://whc.unesco.org/en/list/731> (20.6.2021.)

<https://whc.unesco.org/en/list/774> (20.6.2021.)

<https://whc.unesco.org/en/list/762> (20.6.2021.)

<https://whc.unesco.org/en/list/898> (20.6.2021.)

Universeum.se, *About Us*

<https://www.universeum.se/sv/> (22.6.2021.)

Uppsala Universitet, 2021: *The Linnaean Gardens of Uppsala*

<https://www.botan.uu.se/our-gardens/linnaeus-hammarby> (24.6.2021.)

Uppsalamuseer.se, Museums in Uppsala,

<http://uppsalasmuseer.se/english/engindex.html> (23.6.2021.)

Visit Sweden, Sweden's official website for tourism and travel

<https://visitsweden.com/explore-map/?categories=00050008®ions=&view=grid> (10.6.2021.)

Volvo Museum, 2021: *About*

<https://volvomuseum.com> (21.6.2021.)

POPIS PRILOGA

Popis slika:

Slika 1. Prikaz Švedske na karti.....	3
Slika 2. Sjeverna svjetla u Nacionalnom parku Abisko.....	12
Slika 3. Nacionalni park Sarek.....	13
Slika 4. Sivi tuljani u NP Gotska Sandön	15
Slika 5. Nacionalni park Store Mosse.....	16
Slika 6. Laponija	17
Slika 7. Gamla Stan u Stockholmu	20
Slika 8. Palača Drottningholm	21
Slika 9. Brod Vasa u Vasa Muzeju	22
Slika 10. Vikinške nastambe u vikinškom mjestu Birka	23
Slika 11. Slika Muzej Nobelove nagrade.....	24
Slika 12. Skogskyrkogården (šumsko groblje).....	25
Slika 13. Zabavni park Gröna Lund.....	25
Slika 14. Skansen Lejonet.....	27
Slika 15. Katedrala u Göteborgu.....	28
Slika 16. Volvo Muzej	28
Slika 17. Universeum.....	29
Slika 18. Zabavani park Liseberg	30
Slika 19. Katedrala Uppsala.....	31
Slika 20. Sveučilišni muzej Gustavianum	32
Slika 21. Uppsala Slott (dvorac Uppsala).....	33
Slika 22. Linnaeus Hammarby.....	34
Slika 23. Rudarsko naselje u Falunu.....	35
Slika 24. Velika jama u Falunu.....	36
Slika 25. Dvorac Örebro	37
Slika 26. Malmöhus	38
Slika 27. Katedrala u Lundu	40
Slika 28. Dvorac Sofiero.....	41
Slika 29. Stadion Olympia	42
Slika 30. Vila Vikingsberg.....	43
Slika 31. Grad Visby.....	45

Slika 32. Agrarni krajolik južnog Ölanda	46
Slika 33. Crkveni grad Gammelstad, Luleå	48
Slika 34. Ledeni hotel	49

Popis tablica:

Tablica 1. Broj dolazaka i noćenja turista (u mil.) od 2014. do 2018. godine.....	51
Tablica 2. Prihodi od turizma i udio u nacionalnom BDP-u od 2014. do 2018. godine.....	51
Tablica 3. Noćenja stranih turista prema regijama Svijeta od 2014. do 2018. godine	52

SAŽETAK

Švedska je površinom najveća, najmnogoljudnija i najrazvijenija država u regiji Sjeverne Europe te zauzima sjevernoistočni dio Skandinavskog poluotoka. Također ima središnji položaj u Sjevernoj Europi, što joj dodatno daje na važnosti. Raznolikost antropogenih i prirodnih faktora kao i valorizacija glavnih atrakcija kojima raspolaže neka država za turističke potrebe su vrlo važne za daljnji razvitak turizma, što se odražava i na gospodarstvo u cjelini obzirom da je turizam jedna od najvažnijih gospodarskih djelatnosti. Turizam u Švedskoj je jedna od najbrže rastućih gospodarskih grana, i udio turizma u BDP-u se svake godine povećava. Stockholm kao glavni grad Švedske znatno dominira turističkom ponudom. U radu će se pobliže prikazati atraktivne prirodne i društvene vrijednosti Švedske. Prvo je rad posvećen prirodnim atraktivnostima kao što su reljef, klima, hidrogeografska i biogeografska obilježja te zaštićena priroda, a nakon toga je rad posvećen antropogenim atraktivnostima prema turističkim regijama Švedske.

SUMMARY

Sweden is the largest, most populated and most developed country in the region of Northern Europe and occupies the northeastern part of the Scandinavian Peninsula. It also has a central position in Northern Europe, which gives it additional importance. The diversity of anthropogenic and natural factors as well as the valorization of the main attractions of a country for tourism are very important for the further development of tourism, after which it affects the economy as a whole since tourism is one of the most important economic activities. Tourism in Sweden is one of the fastest growing industries, and the share of tourism in national GDP is increasing every year. Stockholm, as the capital of Sweden, significantly dominates the tourism supply. The paper will present in more detail the attractive natural and social values of Sweden. First, the paper is dedicated to natural attractions such as relief, climate, hydrogeographic and biogeographical features and protected nature, and then the paper is dedicated to anthropogenic attractions of the tourist regions of Sweden.